

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**SPORCU KİMLİĞİNE SAHİP LİSE ÖĞRENCİLERİNDE
AKRAN İLİŞKİLERİ VE AKRAN ZORBALIĞININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nuri GÖKDURNA

**TRABZON
Haziran, 2018**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

SPORCU KİMLİĞİNE SAHİP LİSE ÖĞRENCİLERİNDE
AKRAN İLİŞKİLERİ VE AKRAN ZORBALIĞININ İNCELENMESİ

Nuri GÖKDURNA

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek Lisans
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

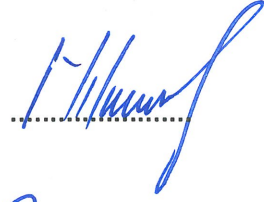
Tezin Danışmanı
Doç. Dr. İdiris YILMAZ

TRABZON
Haziran, 2018

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 22/06/2018

Tez Danışmanı : Doç. Dr. İdiris YILMAZ

Üye : Prof. Dr. Oğuzhan YONCALIK

Üye : Doç. Dr. Akın ÇELİK

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdür V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Karadeniz Teknik Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Nuri GÖKDURNA

22/06/2018

ÖN SÖZ

Günümüzde sporun, sporcunun ve spor yapmanın önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Spor, küçük yaşlarda oynamaya başladığımız oyunlarla hayatımızda yer almaya başlar. Sokakta, okulda veya bir kulüpte sporcuysak, spor yapıyorsak çoğu zaman yalnız değilizdir. Küçük yaşlardan itibaren spor sayesinde arkadaşlıklar kurmaya başlarız. Nitekim kurduğumuz bu arkadaşlık ilişkilerinin niteliği çok önemlidir. Bu süreçte arkadaşlarımızı örnek alır olumlu ya da olumsuz birçok davranış ediniriz. Arkadaşlık ilişkilerinin kaliteli olması öğrencilerin olumlu davranışlar sergilemesine katkı sağladığı gibi istenmeyen davranışları da azaltacaktır. İstenmeyen davranışlardan olan akran zorbalığı da olumlu arkadaşlık ilişkileri sayesinde azalacaktır.

Bu bilinçle hazırladığım “sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinde akran ilişkileri ve akran zorbalığının incelenmesi” konulu çalışmam süresince rehberliğini ve desteğini esirgemeyen saygı değer hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. İdris YILMAZ'a, veri toplama sürecinde yardımcı olan değerli arkadaşlarım Bora KONUKSEVER, Sabri YAZICIOĞLU ve Fazıl TÜRK'e, verilerin analizinde büyük katkısı olan kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Fatih KOCA'ya ve çalışmama büyük katkıları olan değerli hocam Doç. Dr. Neslihan DURMUŞOĞLU SALTALI'ya teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmam süresince maddi manevi desteğini esirgemeyen sevgili eşime teşekkür ederim.

Haziran, 2018
Nuri GÖKDURNA

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	X
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	3
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5. Tanımlar	4
2. LİTERATÜR TARAMASI	6
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	6
2.1.1. Spor	6
2.1.1.2. Spor ve Kimlik	6
2.1.2. Sporcu Kimliği	7
2.1.3. Akran İlişkileri	8
2.1.4. Akran Zorbalığı	9
2.1.4.1. Akran Zorbalığının Türleri	10
2.1.4.2. Akran Zorbalığının Nedenleri.....	11
2.1.4.3. Akran Zorbalığının Sonuçları.....	12
2.1.5. Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar	12
2.1.5.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	12
2.1.5.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	16
2.1.5.3 Literatür Taramasının Sonuçları	18
3. YÖNTEM	19
3.1. Araştırma Modeli	19
3.2. Araştırma Grubu	19
3.3. Verilerin Toplanması.....	19
3.3.1. Veri Toplama Araçları	19

3.3.1.1. Sporcu Kimliği Ölçeği.....	19
3.3.1.2. Akran İlişkileri Ölçeği.....	20
3.3.1.3. Akran Zorbalığı Ölçeği	20
3.3.1.4. Kişisel Bilgi Formu	20
3.3.2. Veri Toplama Süreci	21
3.4. Verilerin Analizi	21
4. BULGULAR	22
4.1. Öğrencilere Ait Demografik Bilgilerin Dağılımı	22
4.2. Ölçek Puanlarının Dağılımı.....	23
4.3. Cinsiyete Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı	24
4.4. Sportif Branşa Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı	25
4.5. Sınıf Düzeyine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı.....	25
4.6. Sporculuk Düzeyine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı	26
4.7. SKÖ, AİÖ ve ZEÖ Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları	27
4.8. Akran Zorbalığının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	28
5. TARTIŞMA.....	29
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	34
6.1. Sonuçlar	34
6.2. Öneriler	35
6.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	35
6.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	35
7. KAYNAKLAR	36
8. EKLER.....	45
9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	52

ÖZET

Sporcu Kimliğine Sahip Lise Öğrencilerinde Akran İlişkileri ve Akran Zorbalığının İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı; sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinde, akran ilişkilerini ve zorbalık eğilimlerini bazı değişkenlere göre incelemek ve aralarındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubu, Trabzon ili Ortahisar ilçesindeki liselerde öğrenim gören lisanslı olarak bir kulüpte veya okul takımlarında yer alan 389 ($\bar{X}_{yaş} = 16.34$) erkek ve 171 ($\bar{X}_{yaş} = 15.88$) kadın 560 ($\bar{X}_{yaş} = 16.20$) sporcu öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, 'Sporcu Kimliği Ölçeği' (Öztürk ve Koca, 2013), 'Akran İlişkileri Ölçeği' (Atik vd., 2014), 'Zorbalık Eğilim Ölçeği' (Dölek, 2002) ve 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, betimsel istatistik yöntemler; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma; bağımsız t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Tukey çoklu karşılaştırma, Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler sonucunda, katılımcıların sporcu kimliği ve akran ilişkileri düzeylerinin yüksek; akran zorbalığı eğilimlerinin ortalamanın altında olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sporcu kimliği düzeyleri cinsiyet, spor branşı ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılaşmazken; sporculuk düzeyi değişkeninde göre farklılaşmaktadır. Katılımcıların akran ilişkileri cinsiyet ve sporculuk düzeylerine göre anlamlı bir fark oluştururken, spor branşı ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırma verilerine göre öğrencilerin zorbalık eğilim puanlarının cinsiyet ve sporculuk düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılaşırken, spor branşı ve sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların, sporcu kimlikleri ve akran ilişkileri arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı, sporcu kimlikleri ve zorbalık eğilimleri arasında negatif yönde, düşük ve anlamlı olmayan, akran ilişkileri ve zorbalık eğilimleri arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, sporcu kimliği ve akran ilişkileri puanları, akran zorbalığındaki toplam varyansın yaklaşık %28'ini açıklamaktadır. Katılımcıların zorbalık eğilimleri üzerinde kurulan model istatistiksel olarak etkin bir modeldir.

Anahtar Kelimeler: Sporcu Kimliği, Akran İlişkileri, Akran Zorbalığı.

ABSTRACT

The Investigation of Peer Relations and Peer Bullying in Athletic Identified High School Students

The purpose of this study was to examine athletic identified high school students' peer relationships and peer bullying tendencies in terms of some demographic variables and determine the relationship between them. This study was conducted on 389 ($\bar{X}_{age} = 16.34$) males and 171 ($\bar{X}_{age} = 15.88$) females in total 560 ($\bar{X}_{age} = 16.20$) athletic identified students who plays for a sport club or school team in Ortahisar, Trabzon. 'The Athletic Identity Questionnaire' (Ozturk and Koca, 2013), 'The Peer Relationships Questionnaire' (Atik and others, 2014), 'The Peer Bullying Questionnaire' (Dolek, 2002) and 'The Personal Information Form' were administered on the participants as data collection tools. Descriptive statistical methods; frequency, arithmetic mean, standard deviation; independent t-test, one-way ANOVA, Tukey's multiple comparison Pearson Correlation and regression analysis were used in the data analysis.

The results of analysis showed that participants' athletic identities and peer relations are at high level, peer bullying points are low to moderate. As a result of research, while athletic identity of students differs significantly in athletic level, didn't differ significantly in gender, sports branch and grade. Peer relations of participants differ significantly in gender and athletic level but didn't differ in sports branch and grade. According to the results of research, there is a group difference between males and females also at athletic level but there isn't a group difference in sports branch and grade in peer bullying points. On the other hand, the results of the study showed that there were positive and middle level but significant correlation between athletic identity and peer relationships, negative, low level and not significant correlation between athletic identity and peer bullying, finally a negative, middle level and significant relationship between peer relations and peer bullying. Additionally, athletic identity and peer relationships' points explained about % 28 of the total variance on the peer bullying. The model on participants' peer bullying was statistically effective.

Key Words: Athletic Identity, Peer Relationships, Peer Bullying.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Öğrencilere Ait Demografik Bilgilerin Dağılımı	22
2.	Ölçek Puanlarının Dağılımı	23
3.	Cinsiyete Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı	24
4.	Sportif Branşa Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı	25
5.	Sınıf Düzeyine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı	25
6.	Sporculuk Düzeyine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı	26
7.	SKÖ, AİÖ ve ZEÖ Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları	27
8.	Akran Zorbalığının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	28

KISALTMALAR LİSTESİ

KTÜ	:Karadeniz Teknik Üniversitesi
SKÖ	:Sporcu Kimliği Ölçeği
AIÖ	:Akran İlişkileri Ölçeği
ZEÖ	:Zorbalık Eğilim Ölçeği
ANOVA	:Varyans Analizi

1. GİRİŞ

Eğitim kurumlarında saldırganlık, şiddet ve zorbalık eylemlerinin son yıllarda arttığı dikkat çekmektedir (Totan ve Yöndem, 2007). Zorbalık kavramı, eğitimde bir öğrencinin ya da grubun diğer öğrencilere devamlı ve bilinçli bir şekilde baskın olması olarak ifade edilmektedir (Furniss, 2000). Ergenler kendi akranlarının içinde zorbalık davranışlarını da barındıran baskılarla okullarda yüzleşmek durumunda kalmaktadırlar (Mouttapa, Valente, Gallaher, Rohrbach ve Unger, 2004). Akran zorbalığı, eğitim kurumlarının daha güvenilir birer kurum özelliği taşımasının yanında, öğrencilerin toplumsal güven kazanmaları hususunda önemli bir problemdir (Işık, 2009). Eğitim kurumlarında zorbalıkla ilgili ilk incelemeleri başlatan Olweus (2005), bir öğrenci, bir veya birden çok öğrencinin olumsuz davranışlarına birden fazla maruz kaldıysa, o öğrencinin zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir (Santrock, 2001).

Akran ilişkileri zorbalıkla yakın ilişkilidir (Perren ve Hornung, 2005). Akran ilişkileri birçok araştırmada sosyal betimleyici olarak zorbalıkla birlikte çalışılan bir değişken olarak literatürde yer almaktadır (Spriggs, Iannotti, Nansel ve Haynie, 2007). Totan (2007)'a göre zorbalıkla alakalı birçok araştırmanın merkezinde bulunan akran ilişkileri, zorbalığı betimleyen önemli özelliklerden biridir. Ergenler okulda veya okul dışında, zamanlarını çoğunlukla yaşlılarıyla geçirirler. Akranlarla ilişkiler bir taraftan gelişimi desteklerken, diğer taraftan bazı zamanlarda şiddet, saldırganlık ve zorbalık eylemleriyle ilişkilendirilmektedir (Totan, 2007). Elliot ve Cornell (2007)'in öğrenci değerlendirmesine dayalı araştırma bulgularına göre zorba öğrencilerin akranlarıyla güvenli bağlanmaları diğer öğrencilere kıyasla daha azdır. Ergenlik dönemlerinde kişiler vakitlerinin büyük bir kısmını arkadaşları ile geçirirler. Ergenler, ihtiyaçlarına yönelik birliktelik kurmak amacıyla gruplar oluşturarak üstünlük sağlarlar. Ergenler, akran gruplarında kendilerine benzeyenlerle kurdukları dostluklar neticesinde hislerini ve fikirlerini paylaşma, kimliğini kazanma, ilgilerini ve değerlerini geliştirme fırsatı bulurlar (Steinberg, 2007). Akran ilişkilerinin saldırganlıkla, zorbalıkla veya olumsuz davranışlarla etkileşim halinde olmasının farklı boyutları vardır. Örneğin yakın arkadaşlar zorbalığa karşı koruyucu bir rol oynamaktadır (Bollmer, Milich, Harris ve Maras, 2005).

Gençler okullarda, spor tesislerinde, dershanelerde ve kafelerde akran gruplarıyla etkileşime geçerler. Bu durum onların akranlarına ve akranların da aynı şekilde onlara benzemesini sağlamaktadır (Totan, 2008). Akranların birbirlerine yönelik desteklerinin pozitif yönde ve yüksek olması; okuma yazma oranının yükselmesi, istenmeyen alışkanlıkların azalması, spora karşı davranışlarının olumlu yönde olması ve milli şuurlarının

üst düzeyde olması gibi değerlerin pozitif yönde yükselmesi açısından önemlidir (Santrock, 2012). Spor, insanların kişiliğinin oluşmasında ve bireyin toplumla bütünleşme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bundan dolayı kişi topluma uyum sağlamakta, maddi ve manevi gelişimini spor sayesinde garanti altına almaktadır. Bundan dolayı egzersiz yalnızca fiziksel bir uğraş olmakla kalmayıp, bireylerin sosyalleşme sürecine de katkıda bulunur (Öztürk, 1983). Pilz (2002)'e göre şiddeti önlemede sporun, oyunun ve hareketin rolü değerlidir. Spor; enerji harcatarak, düşüncelerden uzaklaştırarak, deşarj ederek saldırganlığı önleyen bir aktivitedir (Şenyüzlü, 2013). Kuruç, Bayar ve Arslan (2004) spor yapmayanların saldırgan davranışlar sergilediklerini ve bunu azaltabilmeleri için spor yapmaları gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında eğitim kurumlarında öğrencilerin pozitif yönde rahatlamalarını sağlayacak, onların boş zamanlarını iyi bir şekilde değerlendirebilecekleri, isteklerine ve ihtiyaçlarına uygun sportif ve sosyalleşmelerine katkıda bulunacak diğer etkinliklere zaman ayrılmalı ve bunu sağlayacak fiziksel olanaklar oluşturulmalıdır (Kırbaş, Taşmektepligil ve Üstün, 2007).

Spor bilimleri bölümünde sporcuların psikolojilerinin, hislerinin ve davranışlarının daha iyi anlaşılması için, araştırmacılar sporcuların benlik kimliklerini incelemeye yönelmişlerdir. Benlik kimliği, taşıdığı nitelikler ve özelliklerle kişilik sisteminin bir alt boyutu olarak insanları diğerlerinden farklı kılar ve onların kendine özgü bir birey olmalarına katkıda bulunur (Stryker ve Burke, 2000). Sporcu kimliği, bir kimlik kavramı olarak kişinin kendisini sporcu özellikleriyle algılama seviyesidir (Brewer, Boin, Petitpas, Van Raalte ve Mahar 1993a). Sonuç olarak sporcu kimliği kişinin kendisini sporcu rolleri ile ifade etmesi ve sınırlamasıdır (Li ve Andersen, 2008).

1. 1. Araştırmanın Amacı

Buradan hareketle bu araştırmanın amacı; sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinde akran ilişkileri ve akran zorbalığını bazı değişkenler ekseninde incelemek ve aralarındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bu amaçla aşağıdaki soruların yanıtı aranacaktır:

1. Öğrencilerin sporcu kimlikleri ne düzeydedir?
2. Öğrencilerin akran ilişkileri ne düzeydedir?
3. Öğrencilerin akran zorbalığı ne düzeydedir?
4. Cinsiyet değişkenine göre sporcu kimliği, akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanları farklılık göstermekte midir?
5. Sportif branş değişkenine göre akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanları farklılık göstermekte midir?
6. Sınıf düzeyi değişkenine göre akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanları farklılık göstermekte midir?

7. Sporculuk düzeyi değişkenine göre akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanları farklılık göstermekte midir?
8. Sporcu kimliği, akran ilişkileri ve akran zorbalığı skorları arasında ilişki var mıdır?
9. Sporcu kimliği ve akran ilişkileri, akran zorbalığının anlamlı yordayıcısı mıdır?

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Akran ilişkileri ve akran zorbalığı çalışmanın temel konularıdır. Arkadaşlık ilişkilerinin önemli bir yer tuttuğu dönemde bulunan liselerdeki sporcu öğrenciler araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Eğitim ortamlarında eğitimcilerin beklentileri ile öğrencilerin gösterdikleri davranışlar arasındaki farklar istenmeyen öğrenci davranışlarını oluşturur (Martin ve Pear, 2016). Eğitim ortamlarında istenmeyen bu davranışlar öğretim sürecini, sınıf yönetimini ve öğretmenlerin tutumlarını negatif yönde etkilemektedir (Özer, Bozkurt ve Tuncay, 2014). İstenmeyen davranışlardan olan zorba davranışlar da ergenlik döneminde gençler arasında artış göstermektedir (Bayraktar, 2009; Burnukara ve Uçanok, 2012; Kocaşahan, 2012). Sporun arkadaşlık ilişkilerini güçlendirdiği önceki çalışmalarda belirtilmiştir (MacPherson, Kerr ve Stirling, 2016; Shapiro ve Martin, 2010). Ayrıca bazı çalışmalarda zorbalığın akran ilişkileriyle bağlantısı olduğu görülmüştür (Evans, Adler, MacDonald ve Cote 2016; Healy, 2015; Kochel, Bagwell, Ladd ve Rudolph, 2017). Sporun arkadaşlık ilişkilerini olumlu, zorbalığı ise olumsuz yönde etkilediği varsayılmaktadır.

Literatür incelendiğinde farklı grupların akran ilişkileri (Bayhan ve Işıtan, 2010; Doğan, Karaman, Çoban ve Çok, 2012) ve akran zorbalıkları (Kavşut, 2009; Kocaşahan, 2012; Yıldırım, 2012) ile ilgili birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Akran ilişkileri ve akran zorbalığının aynı örneklem üzerinde birlikte incelendiği çalışmaların olduğu da gözlenmiştir (Totan 2008; Totan ve Yöndem, 2007). Ancak sporcu öğrencilerde akran ilişkileri ve zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Sporcu öğrencilerde akran ilişkilerinin istenmeyen davranışlardan olan zorba davranışları azaltacağı varsayılmaktadır. Sporcu kimliğine sahip öğrenciler örnekleminde bu iki değişken üzerinde gerçekleştirilecek çalışmaların okullarda, bilhassa da liselerde beden eğitimi derslerinin ve sportif faaliyetlerin yeniden düzenlenmesine ve zorba davranışların azaltılmasına önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın yapısında bulunan veya araştırmacının bu çalışma için öngördüğü sınırlılıklar:

1. Araştırma verilerinin örnekleme, 2015 - 2016 eğitim - öğretim yılı bahar yarıyılında Trabzon ili merkez Ortahisar ilçesindeki liselerde öğrenim gören öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma için toplanan verilerin geçerliği, anketin uygulandığı zaman dilimi ile kısıtlanmıştır.
3. Araştırma, konu ile ilgili ulaşılabilen kaynakların sağladığı veriler ile sınırlandırılmıştır.
4. Anketin uygulanması için kullanılacak süre 6 hafta ile sınırlandırılmıştır.
5. Araştırma; liselerde öğrenim gören lisanslı öğrencilerin sporcu kimliğine sahip olma durumları, akran ilişkileri ve akran zorbalığı düzeylerinin ölçülmesiyle sınırlandırılmıştır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmanın planlanıp uygulamaya konulmasında ve elde edilen verilerin yorumlanmasında aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir:

1. Çalışma konusu ile ilgili erişilebilen kaynaklardan edinilen bilgilerin objektif olduğu kabul edilmiştir.
2. Araştırma için kullanılan anketin liselerde öğrenim gören lisanslı öğrencilerin sporcu kimliğine sahip olma durumlarını, akran ilişkileri ve akran zorbalığı düzeylerini belirleyecek nitelikte ve yeterlikte bir ölçme aracı olduğu varsayılmıştır.
3. Anketteki ifadelerinin okuyucular tarafından doğru olarak anlaşıldığı varsayılmıştır.
4. Anketin uygulaması esnasında iç ve dış şartların anketi dolduran bütün denekler için aynı olduğu varsayılmıştır.
5. Ankete verilen cevapların doğru olduğu kabul edilmiştir.
6. Anket sonuçları, eksiksiz ve doğru olarak işleme alınmıştır.

1. 5. Tanımlar

Spor: Beden eğitimi çalışmalarını özele indirgeyerek farklı alanlarda somutlaşmış, üst seviyede yapıldığında fiziksel, ruhsal ve kendine özgü özellikler gerektiren, yarışma odaklı ve belirgin kurallarla çevrilmiş bir etkinliktir. (Aracı, 2004).

Akran: Aynı yaşta olan kişilerin birlikte samimi bir arkadaş grubu oluşturması veya aynı yaşta olduğu halde arkadaş olmak zorunda olmayan kişilerin her biridir. Başka bir manası da aynı eylemi gerçekleştiren birbirlerinden farklı insan topluluğudur (Coleman ve Hendry, 1989).

Sporcu Kimliği: Bireyin benlik kavramının spora özgü bir bileşeni ve kendisini sporcu rolü ile özdeşleştirme derecesi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca sporcu kimliği güçlü

bireylerin spor ve egzersiz aktivitelerinde yer alma konusuna sporcu kimliği zayıf olan bireylerden daha istekli olmaları ve spor alanında kendilerini daha olumlu bir şekilde algılamaları olarak ifade edilmektedir (Brewer, Van Raalte ve Linder 1993b; Lamont-Mills ve Christensen, 2006).

Akran İlişkisi: Akran ilişkileri, aynı yaşta olan veya gelişim ve olgunluk bakımından aynı düzeyde bulunan; geçmişleri benzerlik gösteren, ortak değerleri, hayat tarzını ve sosyal hayatı paylaşan bireylerin karşılıklı ve devamlı olarak etkileşimlerin bütünüdür (Gülay, 2009a).

Akran Zorbalığı: Agresifliđin çeşitlerinden biri olan akran zorbalığı tahrik eylemi olmadan aralarında fiziki veya ruhsal yönden güç dengesizliği bulunan kişi veya kişilerden güçlü olanın, karşısındakine bilinçli ve kasti olarak sistemli bir şekilde uyguladığı ve aynı gruplar arasında yinelenen, karşısındaki kişide korku ve endişe yaratmayı hedefleyen fiziki eylem, söylem, psikolojik saldırı veya bıktırmayı hedefleyen istenmeyen davranışlar olarak ifade edilmektedir (Olweus, 1993).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde tezin hazırlanmış olduğu alanla ve tezin konusu ile ilgili terminolojinin açıklanmasına ve tanıtılmasına yer verilmiştir. Ayrıca, problemin, ilgili kavramların, araştırma kavramlarının, araştırmanın değişkenleri vb. ile alakalı model oluşturabilecek araştırmaların, yöntem tavsiyelerinin ve ilgili alan yazın taramasının sonuçlarına da bu başlık altında yer verilmiştir.

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölüm dört başlık altında incelenmiştir. Birinci bölüm spor ile ilgili bilgilerden, ikinci bölüm sporcu kimliği ile ilgili bilgilerden, üçüncü bölüm akran ilişkileri ile ilgili bilgilerden ve son bölümde akran zorbalığı ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır.

2. 1. 1. Spor

Spor, tarihsel yönden bireylerin bir arada yaşamaya başlamalarıyla birlikte kendini göstermiştir. Savaşların fiziksel güce dayandığı zamanlarda spor eylemi savaşa adeta bir hazırlık evresinden oluşuyordu. Sonuç olarak sporu tarihî açıdan tanımlamak gerekirse spor, yarışmayı ve rekabeti merkezine alan, savaşan kişileri tecrübeli hale getiren, disiplinli bir oyun şeklidir (Erkal, Ayan ve Güven, 1998).

İnsanoğlunun zihinsel ve ruhsal öğeleriyle beraber bütünlüğünü oluşturan maddesinin diğer bir deyişle bedeninin belli hedefler yolunda eğitilmesi fikri, insanlığın kainat üzerindeki var oluşu kadar eskiye dayanmaktadır. Canlı olmanın en belirgin ögesi olan hareket eylemi aynı anda beden eğitiminin de en önemli çıkış noktasıdır (Alpman, 1972).

Yetim ve Cengiz (2010)'e göre spor; dünyanın merkezinde olan insanların beden ve ruh sağlıklarını, kişiliklerini, yeteneklerini geliştiren çevrelerine uyum sağlamalarını kolaylaştıran insanların, toplumların dayanışmasına ve dünya barışına katkıda bulunan, bireylerin mücadele güçlerini geliştiren ve belirli kurallar çerçevesinde yarışmalarını, heyecan duymalarını sağlayan etkinlikler bütünüdür.

2. 1. 1. 2. Spor ve Kimlik

Kimlik, kişinin kim olduğunu bilme ve kendini tanımlamasıdır. Bireyin tüm özelliklerini kapsayan kimlik, kişinin kendini nasıl gördüğü ve toplum tarafından nasıl görüldüğü ile ilişkilidir. Günlük hayatta bireyler, hem kendileri hem de başkaları tarafından kimlikleri ile

tanınmaktadır. Başka bir deyişle, bir insanı diğer insanlardan ayıran özellikler kimlik ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Çünkü insanın sosyal yaşamı, başkalarının ve kendisinin kim olduğunu anlamasıyla anlaşılır (Jenkins, 1996).

İletişim araştırmaları çerçevesinde kimlik, bireysel kimlik, rol kimliği, ilişkisel kimlik ve toplumsal kimlikler olmak üzere dörde ayrılmıştır (Jung ve Hecht, 2004). Fakat araştırmacılar bu dört farklı şekle rağmen kimliklerin birbirleriyle bağlantılı olduklarını bildirirler. Herhangi bir kişinin bireysel kimlik oluşumunun, toplumsal kimlik veya ilişkisel kimlik tarafından şekillendirilebileceğini belirtirler (Çetinkaya, 2015).

Çocuklar spor sayesinde kim olduklarını belirlerler ve bir kimlik edinme isteği taşırlar. Çocuklar bu tür bir kimlik edinmeyi ilk aşamada spor kıyafetleri giymek ve sportif konularda konuşarak gerçekleştirirler (Griffin, 1998).

2. 1. 2. Sporcu Kimliği

Brewer ve diğerleri (1993b)'ne göre sporcu kimliği, kişinin kendisini ne derece sporcu olarak değerlendirip nitelendirdiği ve çok yönlü benlik algısının bir boyutudur. Sporcu kimliği; kişinin kendisini sporcu rolüyle algıladığı, sportif faaliyetlere katılımıyla anlaşılan ve geçerlilik kazanan öz kimliğin bir parçası, kendini sporla özdeşleştirme, güç ve ayrıcalıklı olma durumudur. Dolayısıyla, sporu bir yaşam tarzı olarak benimseyip, üst düzeyde yapan bireyler bu sayede bir sporcu kimliği oluşturur. Sporcu kimlik algısı, sporcunun yaptığı sporla kendini ne derecede özdeşleştirdiği ile ilgilidir. Ayrıca bu algı, sporcunun güçlüklerle başa çıkma yollarını, eylem ve karar verme süreçlerini etkileyen önemli bir kavramdır (Horton ve Mack, 2000).

Kimlik gelişimi açısından, sporcular arasındaki sportif faaliyetlerde yer almak büyük oranda olumlu etkilere sahiptir. Özellikle sporcuların sportif yeteneklerinin kabul görmesi ve ödüllendirilmesi, onlarda sıradanlık ve bayağılık eğilimleri yerine, başarıya yönelen unsurları olumlu yönde etkilemektedir. Bu sayede sporcular; genel olarak aileleri, arkadaşları, akranları ve medya tarafından onaylanmakta ve övülmektedirler. Bu aynı zamanda onların başarı duygusunu hissetmelerini, kabul görmelerini, doğrulanmalarını, tanınmalarını ve kendilerini bir olgunun parçalarından biri gibi hissetmelerini sağlar (Pearson ve Petitpas, 1990).

Yüksek seviyedeki sporcu kimliğinin hem pozitif hem de negatif sonuçları olduğu bilinmektedir (Brewer vd., 1993b). Pozitif yönlerinin ilk sırasında, kişinin benlik kimliğinin gelişimini olumlu yönde etkilemesi yer almaktadır. Diğer taraftan kuvvetli bir sporcu kimliği bu olumlu özelliklerin yanında bazı olumsuz davranışları getirebilir. Sporcu kimliği güçlü kişiler; sakatlanma, takımdan uzaklaşma veya müsabakadan çekilme zorunlulukları karşısında, takım değiştirme dönemlerinde ve sporculuk hayatının bitmesi durumunda bazı

zorluklarla karşı karşıya gelebilir. Eğer birey diğer yaşam alanlarıyla ilgili kimlik bilgisine sahip değil ise, ani gerçekleşen bu gibi dönemlerde kendiyile ilgili olumsuz duygu besleme eğilimi gösterebilir. Dolayısıyla benlik kavramının esnek, canlı ve içinde bulunulan şartlardan etkilenebilen bir yapısı olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, başarı elde edemeden geçirdiği bir sezonun, spor hayatının bitmesinin, spor faaliyetleri dışında sporcunun kendini ifade edebilmesinin ve yaşlılıkla birlikte sporcu kimlik düzeyinin azalmasının araştırmacılar tarafından ortaya konulduğu söylenebilir (Brewer ve Cornelius, 2010).

2. 1. 3. Akran İlişkileri

Sosyal bir canlı olarak birey, devamlı bir değişim süreci içerisinde yer alır ve bireyin bu gelişim sürecini sağlıklı sürdürebilmesi için bazı becerileri kazanmaya ihtiyacı vardır. Bu becerilerden bir tanesi de arkadaşlık ilişkileri kurabilme ve bu ilişkileri devam ettirebilmektir (Büyükşahin-Çevik, 2007). Büyükşahin-Çevik (2007)'in de çalışmasında belirttiği üzere bireyler, hayatlarının her döneminde sosyal yapıları gereği arkadaşına ve kendi özelliklerini taşıyan bir gruba ait olma ihtiyacı duymaktadır (Yücel, 2009).

Akran ilişkileri araştırıldığında, akran ilişkilerinin her yaşta farklı niteliklere sahip olduğu sonucuna varılmaktadır. Örneğin; çocukluk dönemlerindeki akran ilişkileri ele alındığında, çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevrede kişilerin bireysel olarak ve birbirleriyle olan etkileşimleri akran ilişkilerinin şeklini belirlemektedir (Song, 2006).

Ergenlik döneminde bireyler şahsi olarak çocukluk dönemlerinden farklı olarak yeni ilişkiler kurma çabası içerisinde. Çocukluk yıllarından farklı olarak gençlik yıllarında sosyal ilişkiler değişime uğramaktadır. Bu dönemde önem kazanan konulardan birisi de akran ilişkileridir (Bayhan ve Işıtan, 2010). Bireyler kendi ihtiyaçlarına yönelik birliktelik sağlamak amacıyla ekipler oluştururlar ve kendi üstünlüklerini kendi başlarına sağlarlar. Genç, yaşlılarından kendisiyle aynı özelliktekilerle kurduğu dostluklar neticesinde hislerini ve fikirlerini onlarla paylaşır; kimliğini bulur, istek ve değerlerini, bulduğu bu imkân sayesinde ailesinin dışına taşır (Steinberg, 2007).

Gençler gününün büyük bir bölümünü akranları ile geçirmektedir. Bu durum onların bağımsızlıklarını kazanmalarına, sosyal beceriler edinmelerine ve yakın ilişkiler geliştirmelerine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır (Hartup, 1985). Bu sebepten öğrenciler bu yaşlarda arkadaşları veya akran grupları ile vakit geçirmeyi ve etkinliklerde yer almayı daha çok tercih ederler (Lindsey, 2002). Bukowski ve Sippola (2005) bu dönemde arkadaşlıklarının kalıcı olabildiğini hatta ömür boyu sürebildiğini belirtmektedir.

Dunphy (1963)'e göre arkadaşlık ilişkilerinin gelişimi beş aşamadan oluşmaktadır: Ona göre birinci aşamada kalabalık öncesi dönem yaşanmaktadır. Bu aşamada gençler hemcinslerinden oluşan, görünürde küçük ve diğer gruplardan soyutlanmış bir grubun

içerisindedir. İkinci aşama ise kalabalık bir arkadaş ortamının başlangıcıdır ve bu aşamada hemcinslerinden oluşan başka gruplarla etkileşime girmeye başlanır. Üçüncü aşamada bireyler, hemcinslerinin yanında cinsiyet açısından heterojen gruplara katılmaya başlamaktadır. Dördüncü aşamada ise genç artık cinsiyet açısından heterojen ve kalabalık bir grubun yakın ilişkiler geliştiren bir üyesidir. Beşinci aşama yani son aşamada kalabalık grubun üye sayısı azalırken, samimi ikili ilişkiler ön plana çıkmaktadır.

Akran ilişkileri, pozitif ve negatif davranış örneklerini içeren çok boyutlu bir ilişki şeklidir. Bu ilişkiler, sosyal hayatta farklı sosyal ilişkilerle de etkileşim içindedir. Akran yapısının içerisinde bulunmayan erişkinler, çocuklarının akran gruplarını etkilemekle birlikte onlardan da etkilenebilmektedirler (Rodkin ve Hodges, 2003).

2. 1. 4. Akran Zorbalığı

İnsanların sosyalleşme sürecinde arkadaşlık ve akran ilişkileri önemli yer tutmaktadır. Yıldırım (2001) kişinin sosyal destek almada arkadaşların önemli birer kaynak olduğunu belirtmiştir. Fakat arkadaşlık ilişkilerinin insanlar için daima olumlu olmayabileceğini, akran ilişkilerinde gerçekleşen ve kişiyi farklı yönlerde etkileyen negatif yaşantıların olabileceğini ve bunlardan bir tanesinin de zorbalık olduğunu ifade etmiştir.

Saldırganlığın alt türlerinden birisi olan zorbalık, farklı yaklaşım yöntemleriyle tanımlanmıştır. Bunlardan birisinde bir veya daha fazla çocuğun, başka bir deyişle bir grubun; kendisini savunamayan, aciz olarak ifade edilen başka bir çocuğa zarar vermesi ya da rahatsızlık vermeyi amaçlayan davranışları olarak ifade edilmektedir. (Glew, Rivera ve Feudtner, 2000).

Akran grupları bir yönden psikososyal gelişime katkıda bulunup kişiyi olumlu davranışlar sergilemesi hususunda etkilerken diğer taraftan istenmeyen davranışlar sergilenmesi hususunda da etkin rol üstlenmektedir. Ergenin yaşlılarıyla iletişim kurma, onlar tarafından onaylanma ve kabul görme gereksinimi bireyin tam anlamıyla akran grubu tarafından yönetilmesine sebep olabilmektedir. Akran grubunun kontrolünde olmak, yaşlılarının baskısı altına girmeyi de beraberinde getirmektedir (Esen, 2003). Zorbalığa maruz kalmak, bireylerin kendilerini değeri olmayan birisi gibi hissetmesine sebep olabilir; çevresindekilerden korku duymasına, dışlanmasına ve soyutlanmasına sebep olurken ayrıca zorbaca davranışlar göstermek veya zorbalığa maruz kalmanın yanında, sadece bu yaşananlara şahit olmak dahi uzun süreçli istenmeyen davranışlara yol açabilir (Gökler, 2009).

Olweus (1999) akran zorbalığını bir kişinin başka kişi veya kişiler tarafından düzenli olarak istenmeyen davranışlara maruz kalması, ait olduğu takımdan gruptan sözel veya

fiziki eylemlerle uzaklaştırılması, yalnızlaştırılması ve arkasından konuşulması şeklinde tasvir etmiştir. Böylece bir eylemin zorbalık olduğundan bahsedilebilmesi için şunları içinde barındırması gerekmektedir;

- Karşındakine zarar vermeyi bilinçli olarak istemek,
- Bu kişi zarar verecek olan bu hareketlerin belirli bir zaman sürmesi,
- Zorba davranışları sergileyen ile bu davranışlara maruz kalanların aralarında güç adaletsizliğinin olması.

Besag (1995) ise zorbalığı, kişinin kendini savunacak gücü olmayan kişilere zarar vermek istemesi ve bu isteğini faaliyete geçirmesi olarak tanımlamıştır. Eylemin zorbalık olduğunu kabul etmek için, bu davranışın aşağıda belirtilen şartları taşıyor olması gerektiğini bildirmiştir. Bu kriterler:

- Saldırı içeren hareket fiziki, sözel veya ruhsal içerikli olmalı,
- Kişiler arasında kesinlikle bir güç farkı olmalı,
- Zorbalığa maruz kalanlarda ilerleyen zamanda benzer davranışlara maruz kalacağı hissi uyandırmalı,
- Zorbalık içeren hareketler toplum tarafından kabul görecektir bir şekilde meydana gelmeli.

2. 1. 4. 1. Akran Zorbalığının Türleri

Akran grupları içerisinde farklı şekillerde ortaya çıkan zorbaca davranışları genel anlamda sınıflandırmak zor görünmektedir. Bunun yanında literatürdeki çalışmalara bakıldığında zorba davranışlarla ilgili farklı sınıflandırmaların olduğu görülmektedir (Ergün, 2015).

Zorbalıkla alakalı araştırmaların öncülerinden olan Olweus (1993), akran zorbalığını, doğrudan zorbalık ve dolaylı zorbalık olarak iki başlık altında ele almıştır. Doğrudan akran zorbalığında, hedefteki kişiye uygulanan, görünen saldırılar söz konusudur. Dolaylı zorbalıkta ise, hedefteki kişiyi sosyal anlamda yalnız bırakma ve bilinçli olarak bulunduğu bir gruptan dışlama davranışları gözlenir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere zorbalık fiziksel bir müdahaleyle veya sözel olarak (tehdit etme, dalga geçme, farklı bir isimle seslenme, aşağılama) ortaya çıkabileceği gibi bunlardan herhangi birisi olmadan da ortaya çıkabilmektedir (Acar, 2009).

Griffin ve Gross (2004) zorbaca davranışların genel anlamda fiziki saldırganlık, dışlama, alay etme, şantaj gibi davranışlar olduğunu ifade ederek bunları doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Bunun neticesinde zorba davranışlar fiziki saldırı, hırsızlık, haraç kesme, eşyalarına zarar vermek gibi doğrudan zorba davranışlar olabileceği

gibi; lakap takma, birisi için hoş olmayacak dedikodular üretme, iftirada bulunma, laf sokma, bir şeyleri ima etme, küçük düşürme, şantaj yapma, hakaret etme, sinirlendirme, gururunu kırma, gruptan dışlama, oyunların dışında tutma gibi dolaysız yöntemlerle uygulanan davranışlar da olabilir.

Mynard ve Joseph (2000) ise ismini saydığımız bu sınıflandırmaların dışında akran zorbalığını fiziksel, söylemsel, sosyal hile ve hususi eşyalara zarar verme adı altında dört farklı grupta ele almıştır.

Son olarak Pişkin (2005) zorbalık türlerini beş farklı alt boyutta incelemiştir. Bunlara bakacak olursak; fiziksel, sözel, yalnızlaştırma, dedikodusunu yapma ve kişinin özel eşyalarına zarar vermek şeklinde yer almaktadır.

2. 1. 4. 2. Akran Zorbalığının Nedenleri

Olweus (1993) akran zorbalığının nedenlerine ilişkin görüşler incelendiğinde, zorbalık yapmaya iten davranışların gelişiminde rol oynayan önemli dört neden olduğunu belirtmiştir:

1. Çocukluğun erken döneminde çocuğa bakan ilk kişinin çocuğa karşı gösterdiği duygusal tutum bu faktörlerden ilkidir. İlgisi ve yakınlık barındırmayan olumsuz davranışlar, ileride çocuğun agresif olması ve başka insanlara karşı öfke duyguları beslemesi gibi riskleri arttırmaktadır.
2. Çocukla ilgilenen ilk bakıcının çocuğa karşı çok hoşgörülü ve aşırı anlayışlı tutumu ikinci önemli faktör olarak kabul edilmektedir. Çocuğa bakan ilk kişi, çocuğun yaşıtlarına, kardeşlerine veya çevresindeki yetişkinlere yönelik agresif davranışlarını net olarak kısıtlamazsa çocuğun saldırganlık seviyesinde artma olabilir. Farklı bir deyişle, çocukluk zamanında verilen sevgi ve bakımın az veya yetersiz olması, bunların çocuğa verilen gereğinden fazla özgürlük, çocuktaki aşırı saldırgan davranışların artmasına neden olmaktadır.
3. Ebeveynlerin güce dayalı disiplin tekniklerini uygulaması üçüncü önemli etkidir. Bu anlayış "şiddet, şiddeti doğurur" anlayışını desteklemektedir. Bundan dolayı; belirli kurallar koymak, fakat fiziki cezayı veya buna benzer disiplin cezalarını kullanmamak önem arz etmektedir.
4. Çocuğun mizacı ise bireyin davranışlarının belirlenmesinde son etken olarak kabul edilmektedir. Çocuğun çabuk öfkelenen bir mizaca sahip olması daha saldırgan olma olasılığını arttırmaktadır.

2. 1. 4. 3. Akran Zorbalığının Sonuçları

Süreğen olarak zorbalık olaylarına karışan öğrencilerin, yaşadığı fiziksel, sosyal ve zihinsel sorunlar sebebiyle, durumun ciddiye alınması gerektiği belirtilmektedir. Maruz kalınan zorbalık, sadece bireylerin okul yaşantılarını değil, öğrencilerin bütün hayatlarını etkileyebilmektedir (Pepler, 2006). Shariff (2008) zorbalığın hem zorba hem de buna maruz kalanlar üzerinde bıraktığı etkilerin hafife alınmaması gerektiğini; bu bireylerin diğerlerine oranla daha fazla psikolojik sorun yaşayabileceklerini belirtir.

Bilgiç ve Yurtal (2009) zorbalık olaylarına karışmayan öğrencilerin karışanlara göre daha olumlu okul algısına sahip olduğunu ve öğretmenleriyle daha iyi iletişim kurduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca zorbalık kurbanı öğrencilerin zorbalık yapan ve buna karışmayan öğrencilere oranla okulda daha mutsuz olduklarını belirtmişlerdir. Zorbalık yapan öğrencilerin de ilerleyen yaşlarda suç işleme, yalnızlık, depresyon, toplumdan dışlanma, bağımlılık gibi sorunlar yaşama ihtimalinin yüksek olduğu farklı araştırmacılarca ifade edilmektedir (Smokowski ve Kopasz, 2005).

Eğitim kurumlarında zorba davranışlara yönelik, akran ilişkileri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, zorbalığa maruz kalan ergenlerin, akranlarına kıyasla arkadaş sayılarının az olduğu ve genelde akran gruplarınca dışlandıkları belirtilir. Buna karşın zorba davranışlar gösterenlerin ise akran gruplarınca daha az reddedildikleri fakat sınıf arkadaşları içinde yaşlıları tarafından çok da sevilmedikleri ortaya konmuştur (Spriggs vd., 2007).

2. 1. 5. Konuyla İlgili Çalışmalar

2. 1. 5. 1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Türkiye’ de zorbalıkla ilgili ilk çalışmaları yapanlardan biri olan Dölek (2002) çalışmasında ilk ve orta öğretimde öğrenim gören öğrencilerdeki zorbaca davranışları saptamayı amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul’da özel okullar ve devlet okullarında öğrenim gören 659 ilk ve orta öğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Olweus’un zorba-mağdur anketinin kullanıldığı araştırmada öğrencilerin yaş değişkenine bağlı olarak zorbaca davranışların değişiklik gösterdiği ancak cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı ayrıca genel olarak zorba davranışların sıklığının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kepenekçi ve Çinkır (2006)’ın Ankara’da liselerde öğrenim gören öğrencilerin zorbalık eğilimlerini ortaya koymak için yaptığı çalışmaya 5 farklı liseden 692 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çalışmaya katılan bütün öğrencilerin zorbalığa maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Atik (2006) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada zorbalık davranışlarını ortaya koymada denetim merkezi, kişilik saygısı, aile tarzı, yalnızlık ve bilimsel başarının etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 724 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçları zorbalık davranışında cinsiyet değişkenine göre anlamlı sonuçlar ortaya koymuştur.

Koç (2006)'un lise öğrencilerinin zorbalık düzeylerini belirlemek için yaptığı çalışmaya 1063 lise öğrencisi katılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Bulgular incelendiğinde erkeklerin kızlara nazaran daha fazla zorbaca davranışlarda bulunduğu görülmüştür.

Alıkaşifoğlu, Erginöz, Ercan, Uysal ve Albayrak-Kaymak (2007)'in lise öğrencilerinin zorba davranışlarını ve psikososyal sağlık durumlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada 15-20 yaş aralığında 3519 ergen yer almıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Bulgular incelendiğinde öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmıştır.

Büyükaşahin-Çevik (2007)'in lise 3. sınıfta okuyan öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarını farklı değişkenlere göre incelediği çalışmasına Adana Seyhan ilçesindeki 6 genel liseden 532 öğrenci katılmıştır. Çalışmada verilerin toplanmasında 'Arkadaşlık İlişkileri Anketi' kullanılmıştır. Çalışma bulgularından elde edilen sonuçlar incelendiğinde erkeklerin kızlardan daha yüksek düzeyde arkadaşlık ilişkisine ve daha fazla arkadaşına sahip olduğu görülmüştür.

Demircan (2017) 12-15 yaş arası ergenlerde istismar ve ihmal ile akran zorbalığı ve benlik algısı arasındaki ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla yapılan çalışmaya 250 öğrenci katılmış olup çalışmada verileri toplamak için anket kullanmıştır. Çalışmanın sonuçları yaş ve okul kademesi ile zorba davranışların mağduru olma arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Kırbaş ve diğerleri (2007)'nin yaptıkları çalışmada ortaöğretimde öğrencileri şiddete yönelten sebepler ve şiddeti önlemede sportif faaliyetlerin rolü incelenmiştir. Araştırmada 328 öğrenci yer almıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Çalışma sonuçları şiddete eğilimi olan gençlerin spora ilgi düzeylerinin ve okul başarı düzeylerinin düşük olduğunu göstermiştir.

Totan ve Yöntem (2007) yaptıkları çalışmada ergenlerde ebeveynin ve akran ilişkilerinin, cinsiyet değişkenine bağlı olarak zorba davranışlar üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmada 9. 10. 11. sınıfta eğitim gören 595 lise öğrencisi yer almıştır. Araştırma için toplanan verilerin elde edilmesinde anket kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre akran ilişkilerindeki yükseliş ergenlerde zorba olma ihtimalini artırırken kurban olma ihtimalini azaltmıştır.

Totan (2008) yaptığı araştırmada ergenlerde zorbalığı anne, baba ve akran ilişkileri değişkenlerine bağlı olarak incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmaya 9, 10, 11. sınıf düzeyinde 595 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında 'Akran İlişkileri Ölçeği' ve 'Akran Zorbalığı Eğilim Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırma sonuçları sınıf düzeyi arttıkça zorba olma olasılığının arttığını, kurban olma olasılığının azalma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Bunun yanında araştırma, akran ilişkilerinin artışının zorba olma ihtimalini artırırken kurban olma ihtimalini azalttığını ortaya koymuştur.

Bayraktar (2009)'ın "Ergenlerin zorba ve kurban davranışlarında birey, aile, akran ve okula ilişkin özelliklerin rolünü incelemek" için yaptığı çalışmasına Türkiye'den 509, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden 544 ergen katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyetler arasındaki karşılaştırmalar erkeklerin daha çok fiziksel zorbalık uygulayıp aynı şekilde fiziksel zorbalığa maruz kaldığını ortaya koymuştur.

Çetinkaya (2010)'nın sporcu öğrencilerin kimliğinin oluşmasında etkili olan faktörlerin ortaya koyulması amacıyla yaptığı araştırmaya farklı kulüplerde faaliyet gösteren 337 sporcu öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçları takım sporu yapan kadın ve erkek sporcular arasında sporu kimliği açısından anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir.

Tutkun, Güner, Ağaoğlu ve Suskun (2010) yaptıkları çalışmada takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla yapılan çalışmaya 240 sporcu katılmış ve veri toplama amacıyla anket kullanılmıştır. Çalışma verilerine göre bireysel spor yapan sporcuların saldırganlık puanları, takım sporu yapan sporculardan istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar ortaya koymuştur.

Doğan ve diğerleri (2012)'nin ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinin cinsiyet ve aileyle ilişkili değişkenler ekseninde ne kadar yordandığını araştırdıkları çalışmaya 505 ergen katılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, ergenlerin arkadaşlık ilişkilerini yordamada cinsiyet değişkeninin önemli bir bağımsız değişken olduğunu göstermiştir.

Kocaşahan (2012)'in "Lise ve üniversite öğrencilerinde akran zorbalığı ve sanal zorbalık düzeyinin belirlenmesi bu davranışların cinsiyet, okul ve sınıf düzeyine bağlı olarak incelenmesini ve karşılaştırılmasını" amaçladığı çalışmasında 490 lise ve 312 üniversite öğrencisini içeren toplam 802 öğrenci yer almıştır. Veri toplama aracı olarak 'Zorba Davranışlar Anketi' ve 'Sanal Zorbalık Envanteri' kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre erkeklerin kızlardan daha fazla akran zorbalığı içeren olaylarına dâhil olduğu saptanmıştır.

Buna ek olarak lise öğrencilerinin tüm akran zorbalığı statülerinde (zorba, kurban, zorba/kurban) üniversite öğrencilerinden daha sık yer aldığı görülmüştür.

Çağırğan (2014)'in ergenlerde akran zorbalığının psikolojik belirtileri ve zorbalıkla baş etme tutumlarını incelediği çalışmasına 536 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmada veri toplanmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonucundaki bulgulara göre ergenlerde farklı zorbalık rolleri cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerde daha yüksek saptanmıştır.

Çetinkaya (2015) sporcu kimliği ile sürekli sportif kendine güven kavramlarının çeşitli değişkenler ekseninde ilişkilerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Bu amaçla yaptığı çalışmaya 485 sporcu katılmış ve araştırmada veri toplama aracı olarak 'Sporcu Kimliği Ölçeği' ve 'Sürekli Sportif Kendine Güven Ölçeği'ni kullanmıştır. Elde ettiği sonuçlara göre katılımcıların Sporcu Kimliği Ölçeği ve Sürekli Sportif Kendine Güven Ölçeğinden elde ettikleri puanlar arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Kanat (2015) yaptığı çalışmada liselerde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi alma düzeylerine göre zorbalık eğilimlerini ve değer tercihlerini incelemeyi amaçlamıştır. Yaptığı çalışmada örneklem seçiminde tabakalı örnekleme yöntemini kullanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Zorbalık Eğilim Ölçeğini kullanmıştır. Araştırmacı yaptığı istatistiksel analizlerde, öğrencilerin toplam zorbalık eğilimi puanları arasında öğrencilerin cinsiyetine göre, öğrencilerin aldıkları beden eğitimi ve spor dersi ders saatine göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğunu bulmuştur.

Can ve Kaçay (2016)'in sporcu kimlik algısı ile cesaret ve özgüven duyguları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı araştırmaya 156 sporcu katılmıştır. Verilerin toplanmasında, Sporcu Kimliği Ölçeği, Cesaret Ölçeği ve Özgüven Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, sporcu kimlik algısının cinsiyet, yaş spor yılı ve spor dalı gibi değişkenlerden etkilenmediğini; sporcularda, aktif spor yaşamına dayalı olarak ortak bir sportif kimlik algısının geliştiğini ortaya koymuştur.

Çelik ve Demir (2016) sporcularda zorbalığa maruz kalmanın psikolojik sonuçlarını tespit etmek üzere yaptıkları nicel çalışmanın sonucunda, rekabetçi sporların ergenlerin fiziki, duygusal ve sosyal becerilerinin gelişmesine pozitif katkılar sağlarken çatışma, gerginlik, beden imajı gibi endişelerinin artmasına sebep olacak negatif etkilerinin olabileceğini belirtmiştir.

Saraç ve Toprak (2017) yaptıkları araştırmada, beden eğitimi ve spor öğretmenliği ile antrenörlük eğitimi bölümlerine öğrenci alımı için gerçekleştirilen özel yetenek sınavına başvuran sporcuların homofobi düzeyleri ve sporcu kimlikleri arasında bir ilişki olup olmadığının belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 166 sporcu katılmıştır. Verilerin toplanmasında 'Sporcu Kimliği Ölçeği' ve 'Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin kısa formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sporcu kimliğine yönelik bulgularda kadın

ve erkek sporcular arasında bir fark gözlenmemiş ancak her iki cinsiyetin de güçlü sporcu kimliğini yansıtır biçimde puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kafalı, Hünkar, Keçeci ve Demiray (2017) bireysel spor ve takım sporu yapan sporcuların saldırganlık düzeylerini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmaya 2016-2017 sezonunda müsabakalara katılmış 253 sporcu katılmıştır. Verilerin toplanmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçları erkek katılımcıların kadın katılımcılardan ve bireysel sporla uğraşan katılımcıların takım sporuyla uğraşan katılımcılardan daha saldırgan tutumlara sahip olduğunu göstermiştir.

Senger (2017) yaptığı çalışmada sporcu kimliği ile sürekli sportif kendine güven kavramlarının çeşitli değişkenler açısından ilişkili olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada 2. Liglerde basketbol oynayan 200 basketbol oyuncusu yer almıştır. Verilerin toplanmasında 'Sporcu Kimliği Ölçeği' ve 'Sürekli Sportif Kendine Güven Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kadın ve erkek sporcuların sporculuk seviyeleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya konmuştur.

Yanar, Kirandı ve Can (2017)'in tenis ve badminton sporcularının sporcu kimlik algısı ve başarı motivasyon seviyeleri arasında fark olup olmadığını incelemek için yaptıkları çalışmaya 124 tenis 86 badminton sporcusu olmak üzere 210 sporcu katılmıştır. Verilerin elde edilmesinde anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların sporcu kimlik düzeyleri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

2. 1. 5. 2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Zorba davranışlarda bulunanların yaşlılarına göre daha kolay arkadaşlık kurdukları, zorba davranışlarda bulunmayanlara göre daha çok sigara ve alkol kullanma gibi olumsuz davranış problemleri sergiledikleri farklı çalışmalarda ortaya konmuştur (Nansel, Overpeck, Pilla, Ruan, Simon-Morton ve Scheidt, 2001; Olweus, 1993).

Smith, Talamelli, Cowie, Naylor ve Chauhan (2004) yaptıkları çalışmada 13-16 yaş arasındaki öğrencilerin zorbalık eğilimleri ve akran ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya yaşları 13 ile 16 arasında değişen 406 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında yapılandırılmış görüşme formu ve anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre zorba ve kurban statüsünde bulunan bireylerin akran ilişkileri yönünden yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tasiemski, Kennedy, Gardner ve Blaikley (2004)'in omurilik yaralanması olan sporcularda sporcu kimliği düzeyini incelemek için yaptığı çalışmaya 678 sporcu katılmıştır. Verilerin toplanmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sporcu kimliği ve depresyon, kaygı ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, cinsiyet değişkenine göre erkeklerin lehine sporcu kimliği düzeyleri anlamlı farklılık göstermiştir.

Spriggs ve diğeri (2007)'nin akran zorbalığı, anne-baba ve akran ve okul ilişkisini incelediği araştırmanın sonucunda akran ilişkileri ile akran zorbalığı arasında süreğen bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Shapiro ve Martin (2010)'in fiziksel engelli genç sporcularda, sporcu kimliği ve akran ilişkilerini farklı değişkenler açısından incelemek amacıyla yaptıkları çalışmaya 36 sporcu katılmıştır. Araştırma bulguları genç sporcuların sporcu kimliği ve akran ilişkileri seviyelerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

Gascon-Canovas, de Leon, Fernandez ve Calzado (2015)'nin gençlerin akran ilişkilerinin okul zorbalığını yordama aracının İspanyolcaya adaptasyonu için yaptıkları çalışmaya yaşları 12-14 arasında değişen 1428 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın sonucunda ölçeğin, akran ilişkilerinin zorbalığın derecesini ölçmede geçerli ve güvenilir olduğunu tespit etmişlerdir.

Healy, Sanders ve Iyer (2015)'in okulda çocukların akran ilişkileri ve akran zorbalığına maruz kalma durumlarını ebeveyn uygulamaları adı altında incelediği çalışmaya 215 öğrenci katılmıştır. Elde edilen veriler, zorbalığa maruz kalan öğrencilerin zayıf akran ilişkisi olduğunu göstermiştir.

MacPherson ve diğeri (2016)'in organize sporlarda akran gruplarının genç kadınların kimlik gelişimlerine etkisini inceledikleri araştırmaya yaşları 13-17 arasında değişen 8 kadın sporcu katılmıştır. Katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçları, spordaki akran ilişkilerinin genç kadın sporcuların psikolojik olarak gelişimlerine olumlu katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Noret, Smith, Birbeck, Velija ve Mierzwinski (2015) yaptıkları üç aşamalı proje çalışmasında, okul sporlarında zorbalığın doğasını ve yaygınlığını incelemişlerdir. Araştırmaya 4 yıl boyunca ilköğretim ve ortaokulda okuyan 15023 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda okul sporlarında zorbalığın üst seviyelerde olduğu sonucuna varmışlardır.

Evans ve diğeri (2016)'nin ergenlerin takım arkadaşları arasında zorbalık ve mağduriyetlerini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmaya 359 sporcu katılmıştır. Elde edilen veriler incelendiğinde, spor yaparken yapılan zorbalığın okuldaki zorbalığa oranla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Ayrıca zorbalığa maruz kalan katılımcıların arkadaşlarıyla ilişkilerinin zayıf olduğunu bildirilmiştir.

Gendron ve Frenette (2016)'nin 12-18 yaş arasındaki futbolcularda akran saldırganlığını oyuncu rolleri ve yaş değişkenleri açısından inceledikleri çalışmaya 609 elit futbol oyuncusu katılmıştır. Verilerin toplanmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, oyuncuların çoğu kendini önce şahit sonra mağdur ve en son zorba olarak tanımlamışlardır.

Janzen (2016) zorbalık ve takım sporları ilişkisini incelemek amacıyla durum çalışması yapmıştır. Çalışmada spor tecrübesi olan iki katılımcı yer almıştır. Araştırma sonuçları, takım sporlarında akran zorbalığının giderek arttığını ortaya koymuştur.

Kim ve Nho (2017) Koreli ergenlerde akran ilişkisinin zorluklarını ve saldırgan davranışlar arasındaki karşılıklı etkilerini boylamsal olarak inceledikleri çalışmaya 2015 orta okul öğrencisi katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre akran ilişkisindeki zorluklar ile agresif ve saldırgan davranışlar arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Kochel ve diğerleri (2017)'un olumlu akran ilişkilerinin ergenlerde depresif belirtileri ve akran mağduriyetini azaltıp azaltmadığını inceledikleri araştırmaya yaşları 11 ile 17 arasında değişen 927 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçları pozitif akran ilişkilerinin koruyucu rol üstlendiğini ve akran mağduriyetini azalttığını göstermiştir.

Murphy, Laible ve Augustine (2017)'nin aile ve akran bağlılığının zorbalığa etkilerini incelemek için yaptıkları çalışmaya yaşlarının ortalaması 15,6 olan 148 genç katılmıştır. Verilerin toplanmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, kızların erkeklere göre daha az zorbalık eğiliminde olduğunu ve erkeklere göre kurban durumundaki kişileri savunma eğiliminde olduklarını göstermiştir.

2. 1. 5. 3. Literatür Taramasının Sonuçları

Genel olarak literatür incelendiğinde araştırmanın temelini oluşturan sporcu kimliği, akran ilişkileri ve akran zorbalığı konularının farklı örneklem gruplarıyla çalışıldığını birçok araştırmanın olduğunu görmekteyiz. Aynı zamanda yapılan çalışmalar incelendiğinde bu konuların birbirleriyle yakın ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Alan yazın tarandığında farklı örneklem grupları üzerinde sporcu kimliği ve akran ilişkilerinin, sporcu kimliği ve akran zorbalığının son olarak akran ilişkileri ve akran zorbalığının bir arada çalışıldığı çeşitli çalışmaların bulunduğu saptanmıştır. Ancak sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinde akran ilişkileri ve akran zorbalığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır.

3. YÖNTEM

3. 1. Araştırma Modeli

Araştırmada, betimleyici araştırma deseni içerisinde çok yaygın bir biçimde kullanılan (Ekiz, 2013), sayı olarak fazla olan gruplar üzerinde yürütülen, grupta yer alan kişilerin bir durum ya da olayla ilgili düşüncelerinin, yaklaşımlarının alındığı, durum ve olayların kendi şartları çerçevesinde ve olduğu gibi betimlemeyi hedefleyen tarama yöntemi (Karasar, 2005) ve bu yöntemin içinde yer alan anket tekniği kullanılmıştır (Nachmias ve Nachmias, 1996).

3. 2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Trabzon ili Ortahisar ilçesindeki liselerde öğrenim gören, lisanslı olarak bir kulüpte veya okul takımlarında yer alan 389 ($\bar{X}_{y_{aş}} = 16.34$) erkek ve 171 ($\bar{X}_{y_{aş}} = 15.88$) kadın olmak üzere toplamda 560 ($\bar{X}_{y_{aş}} = 16.20$) sporcu öğrenci oluşturmaktadır.

3. 3. Verilerin Toplanması

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, "Sporcu Kimliği Ölçeği", "Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ)", "Zorbalık Eğilim Ölçeği (ZEÖ)" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3. 3. 1. 1. Sporcu Kimliği Ölçeği (SKÖ)

Orijinal ölçek Brewer ve Cornelius (2001) tarafından bireylerin sporculuk düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş ve 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, Türkçeye uyarlama çalışmasını Öztürk ve Koca (2013) gerçekleştirmiştir. Ölçeğin alt boyutlarında iç tutarlık katsayıları .66 ile .88 arasındadır. Ölçeğin Sosyal Kimlik, Sporla Sınırlanmışlık ve Olumsuz Duyuşsallık olmak üzere 3 alt boyutu vardır. Ayrıca ölçekten elde edilen toplam puan sporcu kimliği seviyesinin gücünü ortaya koymaktadır. Ölçek yedi derecelidir (1 = Hiç Katılmıyorum, 7 = Tamamen Katılıyorum) ve katılımcılardan her bir maddeyi buna göre değerlendirmeleri istenmektedir. Katılımcıların ölçekten aldıkları yüksek puanlar, sporcu kimliği düzeylerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Brewer ve Cornelius (2001) orijinal ölçeğin iç tutarlık katsayısını .81, önceki ölçekteki 10 maddeden oluşan şekliyle korelasyonunu .96, bir hafta aralıkla uygulanan test-tekrar test güvenilirlik katsayısını .89 olarak rapor etmişlerdir.

3. 3. 1. 2. Akran İlişkileri Ölçeği

Orijinal ölçek Bukowski, Hoza ve Boivin (1994) tarafından ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinin özelliklerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin 5 alt boyutu vardır ve ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar sırasıyla: Birliktelik (4 madde), Çatışma (4 madde), Yardım (5 madde), Koruma (5 madde) ve Yakınlık (5 madde) olmak üzere isimlendirilmiştir. Ölçek 5'li Likert tipi derecelendirme (1= Doğru Değil, 5= Tamamen Doğru) üzerinden cevaplandırılmaktadır. Ölçeği cevaplayanların, maddeleri iyice düşünmeleri ve arkadaşlık seviyelerini derecelendirirken en yakınındaki arkadaşlarını düşünerek maddeleri yanıtlamaları istenmiştir. Türkçe uyarlaması Atik, Doğan, Karaman, Çoban ve Çok (2014) tarafından yapılmıştır. Türkçe Ölçek 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach alfa katsayıları .66 ile .86 arasındadır. Ölçeğin toplama göre iç tutarlık katsayısı .85'tir.

3. 3. 1. 3. Zorbalık Eğilim Ölçeği (ZEÖ)

Orijinal ölçek Olweus (1996) tarafından okullarda zorbaca davranışların belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş toplam 40 maddeden oluşan "Zorba/Mağdur Anketi"dir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Dölek (2002) tarafından gerçekleştirilmiştir. 26 maddeden oluşan yeni ölçeğin 10 maddesi ters kodlanmıştır. Ölçek 6 faktörden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar sırasıyla Olumsuz Yansıtma (5), Duygusal Paylaşım Eksikliği(6), (Zorbalığı) Haklı Görme (4), Üzmek (4), Güçlü Kullanma (6) ve Rahatsız Olmama (1) olarak adlandırılmıştır. Ölçek 4'lü Likert tipi derecelendirme (1= Hiç Katılmıyorum, 4= Kesinlikle Katılıyorum) üzerinden cevaplandırılmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik analizleri için alt ve üst çeyreklikler madde analizi ve test tekrar test analizleri yapılmıştır. Alt ve üst çeyreklikler arasında yapılan ilişkisiz örneklem t testi ile boyutlarda yer alan maddelerin ölçeğin toplamına göre manidar düzeyde ayırt edici olduğu sonucuna varılmıştır. Daha sonra test - tekrar test devamlılık katsayısı hesaplanmıştır. İki hafta arayla 24 öğrenciye ölçek uygulanmış, iki uygulama arasındaki ilişkiler alt boyutlar düzeyinde Pearson korelasyon katsayısıyla hesaplanmıştır. Ölçeğin toplamı için .47, olumsuz yansıtma alt boyutu için .41, kendini haklı görmek alt boyutu için .69, rahatsız olmama alt boyutu için .55 olarak katsayılar elde edilmiştir. Sonuç olarak Dölek (2002) 26 maddeden oluşan "Akran Zorbalığı Eğilimi" ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu belirtmiştir.

3. 3. 1. 4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu'; araştırmaya konu olan sporcu öğrenciler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmada inceleme konusu olan cinsiyet,

öğrenim gördüğü sınıf, sportif branş ve sporculuk düzeyi bağımsız değişkenleriyle ilgili sorulardan oluşmaktadır.

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Çalışmada kullanılan veri toplama araçları, ilgili makamlardan gerekli izinlerin (Ek-1, Ek-2, Ek-3) alınmasının ardından çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okullarda okul idarecilerinin bilgisi ve rehberliğinde katılımcılara uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan “Sporcu Kimliği Ölçeği”, “Akran İlişkileri Ölçeği” ve “Zorbalık Eğilim Ölçeği” 2015-2016 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde araştırma grubunda yer alan sporcu öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama öncesi, araştırmanın sebebi ve anket formunun uygulanmasıyla alakalı gereken açıklamalar yapılmış; veri toplama aracının doldurulması hakkında katılımcılar bilgilendirilmiştir. Araştırmacının topladığı anket formları kontrol edilmiş, sistematik olarak eksik veya yanlış doldurulanlar araştırmaya dahil edilmemiştir. Son olarak öğrencilere uygulanan anketlerden geçerli ve kabul edilebilir özellikte olanlar, incelenmek için kodlanarak elektronik ortama aktarılmıştır.

3. 4. Verilerin Analizi

Araştırma çerçevesinde gerçekleştirilen istatistiksel işlemler, SPSS 23 istatistik program aracılığıyla yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiki yöntem olarak frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Tukey çoklu karşılaştırma, Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve regresyon analizi uygulanmıştır. Verilerin parametrik testlerin ön koşullarını sağlayıp sağlamadığına Kurtosis (basıklık) ve Skewness (çarpıklık) verileri incelenerek karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2008).

4. BULGULAR

Bu bölümde sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine ait betimsel istatistik sonuçları, sporcu kimlik düzeyleri, akran ilişkileri ve zorbalık eğilimlerinin demografik değişkenlerine göre incelenmesine ait sonuçlar, sporcu kimliği, akran ilişkileri ve zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkiler ve akran zorbalığını yordama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Kişisel Bilgiler

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	171	30.5
	Erkek	389	69.5
	Toplam	560	100
Öğrenim Gördüğü Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	190	33.9
	10. Sınıf	174	31.1
	11. Sınıf	122	21.8
	12. Sınıf	74	13.2
	Toplam	560	100
Sporculuk Düzeyi	Okul Takımı	151	27.0
	Kulüp	197	35.2
	Her ikisi de	212	37.9
	Toplam	560	100
Sportif Branş	Bireysel	140	25.0
	Takım	420	75.0
	Toplam	560	100

Tablo 1’de araştırmaya konu olan öğrencilerin kişisel bilgilerine ait verilere yer verilmiştir. Buna göre, öğrencilerin 171 (%30.5)’inin kadın, 389 (%69.5)’unun erkek olduğu; 190 (%33.9)’ının 9. sınıf, 174 (%31.1)’ünün 10. sınıf, 122 (%21.8)’inin 11. sınıf, 74 (%13.2)’ünün 12. sınıf olduğu; 151 (%27.0)’inin okul takımında yer aldığı, 197 (%35.2)’inin herhangi bir kulüpte oynadığı, 212 (%37.9)’inin her ikisinde de görev aldığı; sportif branşına bakıldığında ise 140 (%25.0)’ünün bireysel sporlar yaptığı, 420 (%75.0)’ünün takım sporları ile uğraştığı görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Referans Değer	Ortalama	Std. Sapma
Sosyal Kimlik	560	3-21	17.38	2.96
Sporda Sınırlanmışlık	560	2-14	11.11	2.52
Olumsuz Duyuşsallık	560	2-14	12.32	2.47
SKÖ Toplam	560	7-49	40.82	6.44
Birliktelik	560	4-20	13.23	3.36
Çatışma	560	4-20	15.35	3.64
Yardım	560	5-25	21.50	4.20
Koruma	560	4-20	15.04	3.72
Yakınlık	560	5-25	19.16	4.70
AIÖ Toplam	560	22-110	83.78	12.98
Olumsuz Yansıtma	560	5-20	8.82	3.56
Duygusal P. Eksikliği	560	6-24	10.72	3.12
Haklı Görme	560	4-16	10.18	2.63
Üzmek	560	4-16	7.36	2.46
Güçlü Kullanma	560	6-24	11.56	3.85
Rahatsız Olmama	560	1-4	1.90	1.03
ZEÖ Toplam	560	26-104	50.54	11.69

Tablo 2'de öğrencilerin sosyal kimlik ortalaması 17.38 ($S_s = 2.96$), sporda sınırlanmışlık ortalaması 11.11 ($S_s = 2.52$), olumsuz duyuşsallık ortalaması 12.32 ($S_s = 2.47$), sporcu kimlik toplam puan ortalaması 40.82 ($S_s = 6.44$), akran ilişkilerinde birliktelik puan ortalaması 13.23 ($S_s = 3.36$), çatışma puan ortalaması 15.35 ($S_s = 3.64$), yardım puan ortalaması 21.50 ($S_s = 4.20$), koruma puan ortalaması 15.04 ($S_s = 3.72$), yakınlık puan ortalaması 19.16 ($S_s = 4.70$), akran ilişkileri toplam puan ortalaması 83.78 ($S_s = 12.98$), zorbalık eğilimi olumsuz yansıtma puan ortalaması 8.82 ($S_s = 3.56$), duygusal paylaşım eksikliği puan ortalaması 10.72 ($S_s = 3.12$), haklı görme puan ortalaması 10.18 ($S_s = 2.63$), üzme puan ortalaması 7.36 ($S_s = 2.46$), güçlü kullanma puan ortalaması 11.56 ($S_s = 3.85$), rahatsız olmama puan ortalaması 1.90 ($S_s = 3.103$), zorbalık eğilimi toplam puan ortalaması 50.54 ($S_s = 11.69$) dür.

Tablo 3. SKÖ, AİÖ ve ZEÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
SKÖ	Kadın	171	40.61	6.01	558	0.505	0.61
	Erkek	389	40.91	6.62			
AİÖ	Kadın	171	87.78	0.58	558	-4.887	0.00**
	Erkek	389	81.84	0.58			
ZEÖ	Kadın	171	46.91	10.76	558	4.988	0.00**
	Erkek	389	52.14	11.73			

**p<0.01 Not: SKÖ= Sporcu Kimliği Ölçeği AİÖ= Akran İlişkileri Ölçeği ZEÖ= Zorbalık Eğilim Ölçeği

Tablo 3'teki sonuçlara bakıldığında, Sporcu Kimlik Ölçeği toplam skorları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir $t(558) = 0.505$, $p = .61$. Erkeklerin Sporcu Kimliği Ölçeği puanları ($\bar{X} = 40.91$, $Ss = 6.62$), kadınlara ($\bar{X} = 40.61$, $Ss = 6.01$) göre yüksek olmasına rağmen, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Diğer taraftan Akran İlişkileri Ölçeği ve Zorbalık Eğilimi Ölçeği toplam puanları ise cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir (Akran İlişkileri Ölçeği için $t(558) = -4.887$, $p < .01$ ve Zorbalık Eğilimi Ölçeği için $t(558) = 4.988$, $p < .01$). Kadınların Akran İlişkileri Ölçeği toplam puanları ($\bar{X} = 87.78$, $Ss = 0.58$), erkeklere ($\bar{X} = 81.84$, $Ss = 0.58$) göre anlamlı düzeyde yüksektir. Zorbalık Eğilimi Ölçeği toplam puanlarında ise erkeklerin puanları ($\bar{X} = 52.14$, $Ss = 11.73$), kadınların puanlarından ($\bar{X} = 46.91$, $Ss = 10.76$) anlamlı düzeyde yüksektir.

Öğrencilerin Sporcu Kimlik Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği ve Zorbalık Eğilimi Ölçeği toplam puanlarının bireysel spor ya da takım sporu yapma değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan bağımsız t testi sonuçları Tablo 4 'te sunulmuştur.

Tablo 4. SKÖ, AİÖ ve ZEÖ Puanlarının Sportif Branş Değişkenine Göre Bağımsız T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Sportif Branş	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
SKÖ	Bireysel	140	41.40	5.80	558	1.227	0.22
	Takım	420	40.62	6.63			
AİÖ	Bireysel	140	84.71	0.58	558	0.952	0.34
	Takım	420	83.48	0.60			
ZEÖ	Bireysel	140	49.02	10.97	558	-1.776	0.07
	Takım	420	51.05	11.88			

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin takım sporu ya da bireysel sporla ilgilenme durumu değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği ve Zorbalık Eğilimi Ölçeği toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma saptanmamıştır (Sporcu Kimliği Ölçeği için $t(558) = 1.227$, $p = .22$; Akran İlişkileri Ölçeği için $t(558) = 0.952$, $p = .34$; Zorbalık Eğilimi Ölçeği için $t(558) = -1.776$, $p = .07$).

Tablo 5. SKÖ AİÖ ve ZEÖ Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Sınıf Düzeyleri	N	\bar{X}	Ss	F	p
SKÖ	9. Sınıf	190	40.43	6.46	.773	0.51
	10. Sınıf	174	40.94	6.67		
	11. Sınıf	122	41.48	5.79		
	12. Sınıf	74	40.43	6.87		
AİÖ	9. Sınıf	190	82.72	13.39	1.470	0.22
	10. Sınıf	174	84.04	13.97		
	11. Sınıf	122	85.58	12.12		
	12. Sınıf	74	82.68	12.10		
ZEÖ	9. Sınıf	190	48.81	11.32	2.230	0.08
	10. Sınıf	174	51.12	11.44		
	11. Sınıf	122	51.53	12.11		
	12. Sınıf	74	52.01	12.16		

* $p < 0.05$

Tablo 5’de ANOVA sonuçlarına göre öğrencilerin sınıf düzeylerine göre sporcu kimlik puanları ($F_{(3,556)}=0.773$; $p = .51$); akran ilişkileri puanları ($F_{(3,556)}=1.470$; $p = .22$) ve zorbalık eğilimi puanları ($F_{(3,556)}=2.230$; $p = .08$) anlamlı farklılık göstermemektedir. Yani araştırmaya katılan öğrencilerin sporcu kimlik, akran ilişkileri ve zorbalık eğilimi puanları sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 6. SKÖ AiÖ ve ZEÖ Puanlarının Sporculuk Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Sporculuk Düzeyi	N	\bar{X}	Ss	F	p	Fark
SKÖ	Okul Takımı	151	37.84	6.76	26.859	0.000 ***	1-2 1-3
	Kulüp	197	41.19	6.15			
	Her ikisi de	212	42.60	5.71			
AiÖ	Okul Takımı	151	84.92	12.98	4.041	0.018 *	2-3
	Kulüp	197	81.62	12.76			
	Her ikisi de	212	85.14	13.42			
ZEÖ	Okul Takımı	151	49.01	11.23	4.820	0.008 *	1-2 2-3
	Kulüp	197	52.57	12.16			
	Her ikisi de	212	49.75	11.35			

* $p < 0.05$, *** $p < 0.001$

Tablo 6’da ANOVA sonuçlarına göre öğrencilerin sporculuk düzeyine göre sporcu kimlik puanları ($F_{(2,557)} = 26.859$; $p < .0001$), akran ilişkileri puanları ($F_{(2,557)} = 4.041$; $p < .05$) ve zorbalık eğilimi puanları ($F_{(2,557)} = 4.480$; $p < .05$) anlamlı farklılaşma göstermektedir. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre okul takımında görev alan öğrencilerin sporcu kimlik puan ortalamalarının ($\bar{X} = 37.84$, $Ss = 6.76$), kulüpte görev alan öğrencilerin sporcu kimlik puan ortalamalarından ($\bar{X} = 41.19$, $Ss = 6.15$) ve her ikisinde birlikte yer alan öğrencilerin sporcu kimlik puanı ortalamalarından ($\bar{X} = 42.60$, $Ss = 5.71$) düşük olduğu bulunmuştur. Akran ilişkilerindeki farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre hem okul takımında hem kulüpte yer alan öğrencilerin akran ilişkileri puan ortalamasının ($\bar{X} = 85.14$, $Ss = 13.42$), sadece kulüpte görev alan öğrencilerden ($\bar{X} = 81.62$, $Ss = 12.76$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Zorbalık eğilimi puanlarındaki farklılaşmanın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey testi sonucuna göre ise kulüpte görev alan öğrencilerin zorbalık eğilimi puan ortalamaları ($\bar{X} = 52.57$, $Ss = 12.16$) hem okul takımında görev alanların zorbalık eğilimi puan ortalamasından

($\bar{x} = 49.01$ $Ss = 11.23$) hem de okul takımıyla kulüpte birlikte görev alanların zorbalık eğilimi puan ortalamalarından ($\bar{x} = 49.75$, $Ss = 11.35$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 7. SKÖ, AiÖ ve ZEÖ Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	SKÖ Toplam	AiÖ Toplam	ZEÖ Toplam
SKÖ Toplam	1		
AiÖ Toplam	.27**	1	
ZEÖ Toplam	-.05	-.33**	1

**p < 0.01

Tablo 7'de görüldüğü üzere Sporcu Kimlik Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği ve Zorbalık Eğilimi Ölçeği değişkenleri arasında yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, ölçeklerin toplam puanlarının korelasyon katsayıları yön belirtmeksizin en düşük $r = .05$ ile en yüksek $r = 0.33$ arasında hesaplanmıştır. Ölçeklerin toplam puanları ve alt boyutları arasındaki korelasyon analizi sonuçları ekte (Ek-8) verilmiştir. Sporcu Kimlik Ölçeği toplam puanları ile Akran İlişkileri Ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde düşük fakat anlamlı bir korelasyon ilişkisi ($r = .27$, $p < .01$) olduğu görülmektedir. Yani sporcu kimlik puanları arttıkça akran ilişkisi puanları da artmaktadır. Sporcu kimlik ölçeği puanları ile zorbalık eğilimi ölçeği puanları arasında ise negatif yönlü bir ilişki olduğu ancak bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmamıştır ($r = -.05$, $p = .17$). Akran İlişkileri Ölçeği puanları ile Zorbalık Eğilimi Ölçeği puanları arasında ise negatif yönlü, orta düzeyde ancak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.33$, $p < .01$). Yani akran ilişkisi puanları arttıkça zorbalık eğilimi puanları azalmaktadır.

Tablo 8. Akran Zorbalığının Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata B	B	T	p	F	Df
Sabit	84.308	3.641		23.157	.00		
Akran İlişkileri	-6.82	.809	-.339	-8.437	.00	36.651	(2.557)
Sporcu Kimliği	.070	.075	.058	.928	.35		
R= .53		R ² = .28		F _(2, 557) = 36.651		p=.00	

Tablo 7’de akran ilişkileri ve sporcu kimliği değişkenlerine göre akran zorbalığının yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Akran ilişkileri ve sporcu kimliği değişkenleri birlikte, öğrencilerin akran zorbalığı puanları ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($F_{(2, 557)} = 36.651$, $p < .05$, $R = 0.53$, $R^2 = 0.28$, $p = 0.000$). Bu iki değişken, akran zorbalığındaki toplam varyansın yaklaşık %28’ini açıklamaktadır. Ancak değişkenlerin katkıları ayrı ayrı incelendiğinde akran ilişkileri değişkeninin modele negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı katkı sağladığı gözlemlenmiştir ($\beta = -.339$, $p < .01$). Bu ilişki için basit doğrusal regresyon formülü zorbalık eğilimi = $84.308 - 6.82$ akran ilişkileri şeklindedir. Fakat sporcu kimliği regresyon analizi sonucunda pozitif yönde bir etkisi olmasına rağmen bu alan çalışmasında istatistiksel olarak modele anlamlı katkı sağlamadığı ($\beta = -.058$, $p = .35$) görülmektedir. Bu ilişki için basit doğrusal regresyon formülü zorbalık eğilimi = $84.308 + 0.070$ sporcu kimliği şeklindedir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın bulgularında ortaya konan sonuçlar literatür ile değerlendirilip yorumlanmış ve tartışılmıştır. Bu araştırmada sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinde akran ilişkileri ve akran zorbalıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin sporcu kimlik düzeyleri, akran ilişkileri ve zorbalık eğilim düzeylerini belirlemek için ölçekler uygulanmış ve bunun yanında bazı kişisel bilgileri alınmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi “Öğrencilerin sporcu kimlikleri ne düzeydedir?” şeklindedir. Öğrencilerin sporcu kimlik düzeyi puanlarının yüksek olması bazı çalışmalarla paralellik göstermektedir (Can ve Kaçay, 2016; Çetinkaya, 2010; Çetinkaya, 2015; Saraç ve Toprak, 2017; Shapiro ve Martin, 2010; Tasiemski vd., 2004). Tasiemski ve diğerleri (2004) bireylerin sporcu kimlik düzeylerinin, cinsiyet, spora katılım süresi ve sporculuk düzeyine göre değişiklik gösterdiğini belirtmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi “Öğrencilerin akran ilişkileri ne düzeydedir?” şeklindedir. Katılımcıların akran ilişkileri puanlarının yüksek düzeyde olması (Martin, Mushatt ve Smith, 1995; Savcı, 2017; Smith, Ullrich, Walker ve Hurler, 2006) tarafından yapılan çalışmaların sonucuyla benzerlik göstermektedir. Gülay (2009b)'a göre oyun becerilerinin kazanılması ve akranlarla daha fazla vakit geçirilmesi akran ilişkilerini belirleyen unsurlardandır. Bayhan ve Işitan (2010) ise akran ilişkilerini ebeveyn tutumlarının, kültürel farklılıkların hatta teknolojik gelişmelerin etkilediğini belirtmişlerdir. Doğan ve diğerleri (2012) cinsiyetin, anne-baba eğitim durumlarının, anne-babanın medeni durumunun akran ilişkilerinin yordayıcısı olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğrencilerin akran zorbalığı ne düzeydedir?” şeklindedir. Araştırma sonucunda katılımcıların zorbalık eğilim puanlarının ortalamasının altında olması Kocatürk (2014), Açıkgöz (2017)'ün yaptığı çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir. Özkan ve Çiftçi (2010) tarafından yapılan çalışmada ise katılımcıların yarıdan fazlasının zorbalığa maruz kaldığı belirtilmiştir. Kocaşahan (2012) lise öğrencilerinde akran zorbalığını ve sanal zorbalığı incelediği araştırmada öğrencilerin akran zorbalığının % 50'nin üzerinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Noret ve diğerleri (2015) okul sporlarındaki zorbalığı inceledikleri çalışmada öğrencilerin ve gençlerin % 43 ile %96 arasında zorbalığa maruz kaldıkları sonucuna varmışlardır. Kırbaş ve diğerleri (2007) yaptıkları araştırmada şiddete sebep olabilecek nedenlerin televizyon programları, genel eğitim eksikliği, ailedeki eğitim eksikliği, okuldaki rehberlik çalışmalarındaki yetersizlikler olabileceğini belirtmişlerdir. Çelik ve Demir (2016) tarafından yapılan çalışmada spor

çevrelerinde zorbalığın her türünün olabileceği, bunun da sporun rekabetçi doğasından kaynaklanıyor olabileceği vurgulanmıştır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Cinsiyet değişkenine göre sporcu kimliği, akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanları farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Cinsiyet değişkenine dayalı olarak sporcu kimliği, akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanlarının anlamlı olarak değişkenlik gösterip göstermediği alan yazını incelenip sırasıyla ele alınmıştır. Sporcu kimliği puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı, diğer bir ifadeyle kadın veya erkek olmanın sporcu kimliği düzeyini belirlemede belirleyici olmadığı (Can ve Kaçay, 2016; Çetinkaya, 2015; Martin vd., 1995; Saraç ve Toprak, 2017; Senger, 2017; Yanar vd., 2017) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Literatürdeki birçok araştırma sonuçlarından farklı olarak Tasiemski ve diğerleri (2004)nin yaptığı araştırmada ise sporcu kimliği puanları erkeklerin lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin AİÖ puanları incelendiğinde, kadın katılımcıların toplam puanlarının anlamlı olarak erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara benzer olarak bazı çalışmalarda (Doğan vd., 2012; Savcı, 2017; Steinberg, 2007) kadın katılımcıların AİÖ puanlarının erkeklerden farklılaşarak yüksek olduğu sonucu ortaya konmuştur.

Araştırma sonuçları, birçok çalışmada, (Açıkgöz, 2017; Ayran, 2013; Bayraktar, 2009; Burnukara ve Uçanok, 2012; Çankaya, 2011; Dölek, 2002; Ergün, 2015; Kanat, 2015; Kocaşahan, 2012; Kocatürk, 2014; Nansel vd., 2001; Özkan ve Çiftçi, 2010; Smokowski ve Kopasz, 2005) ortaya konan sonuçlara paralel olarak ZEÖ puanlarında erkeklerin kızlardan anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir. Ayran (2013) erkekler lehine yüksek olan bu puanların güç dengesiyle ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Çağırğan (2014) araştırmasında alan yazının aksine zorbalığın kızların lehine yüksek olduğunu tespit etmiş ve bu sonucun nicel değil nitel olduğunu; kızların dolaylı veya duygusal yollardan zorba davranışlarda bulunmuş olabileceğini belirtmiştir. Diğer taraftan Totan (2008) araştırma sonucunda elde ettiği verilerde, cinsiyete göre zorbalık eğilimi arasındaki farkın önemsiz olduğu sonucuna ulaşmış ve bu sonucun erkeklerde fiziksel zorbalık, kadınlarda ise sözel ve sosyal zorbalığın yüksek olmasından kaynaklanıyor olabileceğini ifade etmiştir.

Araştırmanın beşinci alt boyutu “Sportif branş değişkenine göre akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanları farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin akran ilişkileri ve zorbalık eğilim puanlarının sportif branş değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde akran ilişkilerinin sportif branş bağımsız değişkeniyle birlikte çalışıldığı araştırmalara rastlanmamıştır. Her ne kadar araştırma sonuçlarına göre bireysel ve takım sporcusu olmak bireylerin sporcu

kimliklerini belirlemede istatistiksel olarak fark oluşturmaya da takım sporu yapan sporcuların zorbalık eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Takım sporu yapan bireylerin zorbalık ortalamalarının yüksek olması yaptıkları spor türünden ve takım arkadaşlarıyla olan ilişkilerinden kaynaklanıyor olabilir.

Tutkun ve diğerleri (2010) ve Kafalı ve diğerleri (2017) tarafından yapılan araştırmaların sonucunda, bireysel sporla uğraşan sporcuların saldırganlık düzeyleri takım sporuyla uğraşan sporculara göre anlamlı farklılık göstermiştir. Kafalı ve diğerleri (2017) takım sporcularının müsabaka süresince sosyal ilişkilerini sürdürürken bireysel sporcuların iç dünyalarına çekildiklerini ve sonrasında öfke patlamaları yaşadıklarını ifade ederken Tutkun ve diğerleri (2010) bu farkın bireysel sporun rakiple doğrudan temas gerektirdiğinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Araştırmanın altıncı alt boyutu "Sınıf düzeyi değişkenine göre akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanları farklılık göstermekte midir?" şeklindedir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların akran ilişkileri puanları sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Alan yazın incelendiğinde akran ilişkilerinin sınıf düzeyi değişkeniyle birlikte çalışıldığı araştırmalara rastlanmamıştır.

Katılımcıların akran zorbalık puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaması bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Ayran, 2013; Çağırğan, 2014; Kanat, 2015; Kavşut, 2009; Kim ve Nho, 2017; Pişkin, 2010). Literatür incelendiğinde sınıf düzeyine göre katılımcıların zorbalık eğilimlerinin farklılaştığı çok fazla çalışma da bulunmaktadır (Açıkgöz, 2017; Burnukara ve Uçanok, 2012; Dölek, 2002; Ergün, 2015; Kocaşahan, 2012; Totan, 2008).

Araştırmanın yedinci alt boyutu "Sporculuk düzeyi değişkenine göre akran ilişkileri ve akran zorbalığı puanları farklılık göstermekte midir?" şeklindedir. Araştırma verileri, akran ilişkileri puanlarının sporculuk düzeyi değişkenine göre hem kulüp hem de okul takımında oynayan sporcuların lehine anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir. Bu sonucun okul takımında bulunan öğrencilerin aynı zamanda takım dışında da okulda arkadaşlarıyla birlikte olmasından ve daha çok zaman geçirmelerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür. Literatür tarandığında akran ilişkilerini sporculuk düzeyi ekseninde inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Şahan (2009) spor aktivitelerinin öğrencilerin sosyalleşmesine etkisini incelediği çalışmasında, sporun ve spor aktivitelerinin özellikle okullarda gençlerin arkadaş çevreleriyle sosyalleşmesinde önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir.

Sporculuk düzeyine göre öğrencilerin akran zorbalıkları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Kulüp takımında bulunan sporcuların puanları hem okul takımında yer alan hem de okul ve kulüp takımlarının ikisinde de yer alan sporcuların puanlarından anlamlı

olarak farklılaşmaktadır. Bu anlamlı fark; kulüp ve okul takımlarında farklı koşulların, kültürün ve kuralların olmasından kaynaklanıyor olabilir. Janzen (2016) spor kulüplerinde zorbalığın fazla olduğunu ve bunun nedeninin yetişkin gözetiminden uzak olmasından kaynaklandığını ifade etmiştir. Noret ve diğerleri (2015) ise yaptıkları çalışmada akran zorbalığının okul takımlarında yüksek seviyelerde olduğunu ve bunun öğrenciler arasındaki boy, kilo ve vücut şekillerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin sporda başarılı olarak akran zorbalığından kurtulduklarını tespit etmişlerdir.

Araştırmanın sekizinci alt boyutu “Sporcu kimliği, akran ilişkileri ve akran zorbalığı skorları arasında ilişki var mıdır?” Araştırmadan elde edilen verilere göre katılımcıların sporcu kimliği ölçeği toplam puanları ile akran ilişkileri ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı pozitif yönde ve düşük ancak anlamlıdır. Bu durumda sporcu kimlik algısı yüksek olan bireylerin akranlarıyla ilişkilerinin de pozitif yönde olduğu söylenebilir. MacPherson ve diğerleri (2016) yaptıkları çalışmada akran etkisinin kadın sporcuların sporda kimlik gelişimlerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Shapiro ve Martin (2010) araştırmalarından elde ettikleri verilerde katılımcıların akran ilişkileri ile sporcu kimlikleri arasında yüksek ilişki tespit etmişlerdir.

Araştırma verileri sporcu kimliği ölçeği ile zorbalık eğilim puanları arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ancak bu ilişkinin anlamlı olmadığını ortaya koymuştur. Janzen (2016) ve Noret ve diğerleri (2015) çalışmalarında takımlardaki sporcularda akran zorbalığının yüksek düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar bu zorbalığın okul takımlarında boy, kilo, vücut yapılarından; spor kulüplerinde ise sporcuların yetişkin gözetiminden yoksun olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç; katılımcıların akran ilişkileri ve akran zorbalıkları puanları arasındaki korelasyon katsayılarının negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı olduğudur. Bu durumda yüksek akran ilişkilerinin zorbalık davranışlarını azalttığı söylenebilir. Benzer şekilde Evans ve diğerleri (2016), Healy ve diğerleri (2015), Hodges, Boivin, Vitaro ve Bukowski (1999), Kochel ve diğerleri (2017) ve Smith ve diğerleri (2004) tarafından yapılan çalışmalarda da zorbalığa uğrayan öğrencilerin düşük arkadaşlık ilişkilerine sahip oldukları ortaya konmuştur. Araştırma sonuçlarından farklı olarak Totan ve Yöndem (2007) ve Totan (2008) araştırmalarının sonucunda akran ilişkileri ile zorbalık arasında pozitif bir ilişki ortaya koymuşlar, bunun akran ilişkilerinin niteliğinden kaynaklanıyor olabileceğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın dokuzuncu alt boyutu “Sporcu kimliği ve akran ilişkileri, akran zorbalığının anlamlı yordayıcısı mıdır?” şeklindedir. Araştırma verileri, sporcu kimliği ve akran ilişkileri puanlarının akran zorbalığındaki toplam varyansın %28’ni açıkladığını göstermiştir. Yani akran zorbalığının %28’i sporcu kimliği ve akran ilişkilerine bağlıdır. Ayrı

ayrı bağımlı değişkenlerin akran zorbalığını yordayıp yordamadığına baktığımızda; akran ilişkilerinin zorbalığı negatif yönde ve anlamlı olarak yordadığı, sporcu kimliğinin ise pozitif yönde bir etkisinin olsa da bunun anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Healy ve diğerleri (2015), Hodges ve diğerleri (1999) ve Kochel ve diğerleri (2017) yaptıkları çalışmalarda akran ilişkilerinin akran zorbalığını yordadığı sonucuna ulaşarak, araştırma bulgularıyla benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Totan ve Yöndem (2007) ve Totan (2008) lise öğrencileri örneğinde yaptıkları araştırmada akran ilişkilerinin, akran zorbalığını %11 oranında yordadığı sonucunu elde etmişlerdir. Yani, akran zorbalığının %11'i akran ilişkilerine bağlıdır. Araştırma sonuçlarından farklı olarak Kanat (2015) çalışmasında beden eğitimi ders saati bağımsız değişkeninin akran zorbalığını ile ilişkisini incelemiş ve beden eğitimi ders saatinin arttıkça zorbalığın da arttığını tespit ederek, beden eğitimi ders saatinin zorbalığın yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

6. 1. Sonuçlar

1. Çalışma kapsamında katılımcıların, Sporcu Kimliği, Akran İlişkileri ve Akran Zorbalığı Eğilimi Ölçeklerinden elde ettikleri puanların ortalaması sırasıyla 40.82, 83.78 ve 50.54' tür. Sporcu kimliğine sahip öğrencilerin sporcu kimlik ve akran ilişkileri yüksek düzeyde, zorbalık eğilimleri ortalamanın altındadır.

2. Sporcu kimliğine sahip öğrencilerin Sporcu Kimliği Ölçeği toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmazken akran ilişkileri puanları anlamlı olarak farklılık göstermiştir. Kızların akran ilişkileri puanları erkeklerden daha yüksektir. Zorbalık eğilim puanları da anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Erkeklerin zorbalık eğilimlerinin kızlarınkinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3. Sporcu kimliğine sahip öğrencilerin akran ilişkileri puanları ve zorbalık eğilim puanları, sportif branş değişkenine göre anlamlı farklılaşmamaktadır.

4. Sporcu kimliğine sahip öğrencilerin akran ilişkileri toplam puanları ve zorbalık eğilim toplam puanları, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemiştir.

5. Sporcu kimliğine sahip öğrencilerin sporcu kimlik ölçeği puanları, akran ilişkileri toplam puanları ve zorbalık eğilim toplam puanları sporculuk düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Kulüpte ve hem okul hem de kulüpte oynayan öğrencilerin sporcu kimlik ölçeği puanları sadece okul takımında oynayan öğrencilerden anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Hem okul hem de kulüpte oynayan öğrencilerin akran ilişkileri puanları, sadece kulüpte oynayan öğrencilerin akran ilişkileri puanlarından daha yüksektir. Öğrencilerin zorbalık eğilimi toplam puanları da sporculuk düzeyine göre anlamlı farklılaşmaktadır. Kulüpte yer alan öğrencilerin zorbalık eğilimleri, sadece okul takımında oynayan ve hem okul hem de kulüpte oynayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir.

6. Öğrencilerin sporcu kimliği toplam puanları ve akran ilişkileri toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı, pozitif yönde ve düşük ancak anlamlı bulunmuştur. Sporcu kimliği puanları ve zorbalık eğilimleri puanları arasındaki korelasyon katsayısı negatif yönde, düşük ve anlamlı bir fark oluşturmamıştır. Son olarak öğrencilerin akran ilişkileri puanları ve zorbalık eğilim puanları arasındaki korelasyon katsayısı negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bulunmuştur.

7. Öğrencilerin sporcu kimliği ve akran ilişkileri, zorbalık eğilimlerini %28 oranında açıklamaktadır. Katılımcıların zorbalık eğilimleri üzerinde kurulan modelin istatistiksel olarak etkin bir model olduğu tespit edilmiştir.

6. 2. Öneriler

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Öğrencilerin akran ilişkilerini geliştirecek çalışmalar planlanmalıdır. Böylelikle öğrencilerdeki akran ilişkilerinin niteliği, onların olumlu davranışlar sergilemelerine olanak sağlarken olumsuz davranışların azalmasına katkıda bulunacaktır.

2. Okullarda öğrencilerin zorbaca davranışlarını engelleyecek tedbirler alınmalı ve bu davranışları azaltacak eğitimler planlanmalıdır. Bu amaca hizmet edecek yönde rehberlik çalışmaları yapılmalıdır.

3. Okullarda çalışan idareciler, öğretmenler; spor kulüplerindeki idareciler ve antrenörler için akran ilişkileri ve akran zorbalığı konularında düzenli olarak eğitimler verilmelidir.

4. Spor kulüplerinde sporcuların zorbalık eğilimlerinin nedenleri araştırılmalı ve bunları önleyecek çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca arkadaşlık ilişkilerinin zorbalık eğilimini azalttığı bilgisinden yola çıkılarak sporcularda arkadaşlık ilişkilerini geliştirecek etkinlikler planlanmalıdır.

5. Sporun arkadaşlık ilişkilerini olumlu yönde etkilediği ve arkadaşlık düzeyinin arttıkça zorbalığın da azaldığı bilinmektedir. Bu sebeple okullarda beden eğitimi derslerine, sportif faaliyetlere daha çok önem verilmeli, gerekirse ders saati sayıları yeniden değerlendirilmeli ve öğrencilerde takımdaşlık duygusunu geliştirecek etkinlikler planlanmalıdır.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma sonucunda elde edilen verilerle alan yazındaki sonuçların bazı değişkenler bakımından farklı sonuçlar göstermesi bu konuların güncel çalışmalarla incelenmesi gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır.

2. Araştırma grubunu tek bir il ve ilçedeki liselerde okuyan sporcu öğrencilerin oluşturması araştırmanın sınırlılıklarından birisi olarak kabul edilebilir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda daha geniş örneklem gruplarıyla veya farklı yaş gruplarıyla çalışılması gerektiği düşünülmektedir.

3. Öğrencilerdeki zorbalık eğilimlerinin nedenlerini ortaya koyacak çalışmalar yapılabilir.

4. Sporcu kimliğine sahip öğrencilerin zorbalık eğilimlerine etki edebilecek farklı konular üzerinde yapılacak çalışmalar literatüre katkı sağlayabilir.

5. Araştırma konusu nitel araştırma yöntemi kullanılarak farklı bir boyuta taşınabilir.

7. KAYNAKLAR

- Acar, T. (2009). *Dokuzuncu sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı ve psikolojik belirtiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Açıkgöz, T. (2017). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile okula karşı tutum (Kartepeler ilçe örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Alkaşifoğlu, M., Erginöz, E., Ercan O., Uysal, Ö. and Albayrak-Kaymak, D. (2007). Bullying behaviours and psychosocial health: Results from a cross-sectional survey among high school students in Istanbul, Turkey. *European Journal Of Pediatrics*, 166(12), 1253-1260.
- Alpman, C. (1972). *Eğitim bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyu gelişimi*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Atik, G. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki zorbalık davranışını yordamada denetim odağı, benlik saygısı, aile stili, yalnızlık ve akademik başarının rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atik, Z. E., Doğan, T., Karaman, T. G., Çoban, A. E. ve Çok, F. (2014). Akran ilişkileri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2), 433-446.
- Aracı, H. (2004). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın.
- Ayran, G. (2013). *Ergenlerde akran zorbalığı ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erzurum Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bayhan, P. ve Işıtan S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: Akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5(20), 33-44.
- Bayraktar, F. (2009). *Ergenlerin zorba ve kurban davranışlarında birey, aile, akran ve okula ilişkin özelliklerin rolü: Bütüncül bir model önerisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Besag, V. E. (1995). *Bullies and victims in schools: A guide to understanding and management*. Philadelphia: Open University Press.
- Bilgiç, E. ve Yurtal, F. (2009). Zorbalık eğilimlerinin sınıf iklimine göre incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 5(2), 180-194.

- Bollmer, J. M., Milich, R., Harris, M. J. and Maras, M. A. (2005). A Friend in need: The role of friendship quality as a protective factor in peer victimization and bullying. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(6), 701-712.
- Brewer, B. W. and Cornelius, A. E. (2001). Norms and factorial invariance of the Athletic Identity Measurement Scale. *Academic Athletic Journal*, 1(16), 103-113.
- Brewer, B. W. and Cornelius, A. E. (2010). Self-Protective changes in athletic identity following anterior cruciate ligament reconstruction. *Psychology of Sport and Exercise*, 11(1), 1-5.
- Brewer B. W., Boin, P. D., Petitpas, A. J., Van Raalte, J. L. and Mahar, M. T. (1993a). *Annual meeting of the American psychological association: Dimensions of athletic identity*. Canada: Toronto.
- Brewer, B. W., Van Raalte, J. L. and Linder, D. E. (1993b). Athletic identity: Hercules' muscles or Achilles heel? *International Journal of Sport Psychology*, 24(2), 237-254.
- Bukowski, W. M., Hoza, B. and Boivin, M. (1994). Measuring friendship quality during pre and early adolescence: The development and psychometric properties of the Friendship Qualities Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11(3), 471-484.
- Bukowski, W. M. and Sippola, L. K. (2005). Friendship and development: Putting the most human relationship in its place. In R. Larson & L. Jensen (Eds.), *New directions for child and adolescent development* (pp. 91-98). San Francisco: Jossey-Bass.
- Burnukara, P. ve Uçanok Z. (2012). İlk ve orta ergenlikte akran zorbalığı: Gerçekleştiği yerler ve baş etme yolları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(29), 68-82.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (9. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükaşahin-Çevik, G. (2007). *Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Can, Y. ve Kaçay, Z. (2016). Sporcu kimlik algısı ile cesaret ve özgüven duyguları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 6176-6184.
- Gascon-Canovas, J. R. R., de Leon, J. R., Fernandez, A. C. and Calzado, J. M. H. (2017). Cultural adaptation to Spanish and assessment of an adolescent peer relationships tool for detecting school bullying: Preliminary study of the psychometric properties. *Anales de Pediatría*, 87(1), 9-17.
- Coleman, J. C. and Hendry, L. (1989). *The nature of adolescence* (2nd ed.). London and New York: Routledge.

- Çağırğan, Z. (2014). *Ergenlerde akran zorbalığı, psikolojik belirtileri ve zorbalıkla baş etme tutumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 81-92.
- Çelik, V. O. ve Demir, E. Y. (2016). Sporcularda zorbalığa maruz kalmanın psikolojik sonuçları. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 25(2), 152-162.
- Çetinkaya, T. (2010). *Sporcu öğrenci kimliği oluşumunda etkili olan faktörler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, T. (2015). *Takım sporlarında sporcu kimliği ve sürekli sportif kendine güven ilişkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demircan, B. (2017). *12-15 yaş arası ergenlerde istismar ve ihmal ile akran zorbalığı ve benlik algısı arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, T., Karaman, N. G., Çoban, A. E. ve Çok, F. (2012). Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler. *Elementary Education Online*, 11(4), 1010-1020.
- Dölek, N. (2002). *Öğrencilerde zorbaca davranışların araştırılması ve bir önleyici program modeli* (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dunphy, D. C. (1963). The social structure of urban adolescent peer groups. *Sociometry, American Sociological Association*, 26(2), 230-246.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elliot, M. and Cornell, D. (2007). *The effect of parental attachment on bullying In middle school*. Retrieved November 11, 2017 from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.177.183&rep=rep1&type=pdf>
- Ergün, N. (2015). *Erken ergenlerde okul aile ve demografik değişkenlere göre akran zorbalığının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erkal, M. E., Ayan D. ve Güven, O. (1998). *Sosyolojik açıdan spor*. İstanbul: Der Yayınları.
- Esen, B. K. (2003). Akran baskısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(3), 65-76.
- Evans, B., Adler, A., MacDonald, D. and Cote, J. (2016). Bullying victimization and perpetration among adolescent sport teammates. *Pediatric Exercise Science*, 28(2), 296-303.

- Furniss, C. (2000). Bullying in schools: it's not a crime - is it. *Education and The Law* 12(1), 9-29.
- Gendron, M. and Frenette, E. (2016). Peer aggression in soccer (football) in Quebec among U12 to U18 elite players of sport study programs: Differences according to age and player's role. *Staps*, 37(2), 49-66.
- Glew, G., Rivara, F. and Feudtner, C. (2000). Bullying: Children hurting children. *Pediatrics in Review*, 21(6), 183-190.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.
- Griffin, R. S. (1998). *Sports in the lives of children and adolescents: Success on the field and in the life*. Westport, Connecticut, London: Praeger Publishers.
- Griffin, R. S. and Gross A. M. (2004). Childhood bullying: current empirical findings and future directions for research. *Aggression and Violent Behavior*, 9(4), 379-400.
- Gülay, H. (2009a). *Okul öncesi dönemde akran ilişkileri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gülay, H. (2009b). Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82-93.
- Hartup, W. W. (1985). Foreword. In Schneider, B. H., Rubin, K. H. & Ledingham J. E. (Eds.), *Children's peer relations: Issues in assessment and intervention* (pp.75-91). New York: Springer.
- Healy, K. L., Sanders, M. R. and Iyer, A. (2015). Parenting practices, children's peer relationships and being bullied at school. *Journal of Child and Family Studies*, 24(1), 127-140.
- Hodges, E., Boivin, M., Vitaro, F. and Bukowski, W. M. (1999). The power of friendship: protection against an escalating cycle of peer victimization. *Developmental Psychology*, 35(1), 94-101.
- Horton, R. and Mack, D. (2000). Athletic identity in marathon runners: Functional focus or dysfunctional commitment?. *Journal of Sport Behavior*, 23(2), 101-119.
- Janzen, R. (2016). *Bullying and team sports: An exploratory case study on adults' recollections* (Unpublished master's thesis). University of Saskatchewan, Saskatoon.
- Jenkins, R. (1996). *Social Identity*. London: Routledge.
- Işık, H. (2009). Okul güvenliğinin boyutlarına ilişkin kavramsal bir analiz. *İlköğretmen Dergisi*, 25(1), 26-31.
- Jung E. and Hecht, M. L. (2004). Elaborating the communication theory of identity: identity gaps and communication outcomes. *Communication Quarterly*, 3(52), 265-283.

- Kafalı, S., Hünkar, İ., Keçeci, O. ve Demiray E. (2017). Bireysel spor ve takım sporu yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin araştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 386-390.
- Kanat, M. (2015). *Lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi alma düzeylerine göre zorba davranışları ile temel değer düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. baskı). Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Kavşut, F. (2009). *Ergenlerde akran zorbalığı ve duygusal zekâ arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kepenekci Y. K. ve Çinkır Ş. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse and Neglect*, 30(2), 193-204.
- Kırbaş, Ş., Taşmektepligil, Y. ve Üstün, A. (2007). Ortaöğretimde gençleri şiddete yönelten nedenler ve şiddeti engellemede spor aktivitelerinin rolünün incelenmesi: Amasya ili örneği. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 177-185.
- Kim, S. and Nho, C. R. (2017). Longitudinal reciprocal effects between peer relationship difficulties and aggressive behaviors in Korean adolescents. *Children and Youth Services Review*, 83(12), 41-47.
- Kocaşahan, N. (2012). *Lise ve üniversite öğrencilerinde akran zorbalığı ve sanal zorbalık* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kocatürk, M. (2014). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile siber zorbalık arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kochel, K. P., Bagwell, C . L., Ladd, G. W. and Rudolph, K. D. (2017). Do positive peer relations mitigate transactions between depressive symptoms and peer victimization in adolescence? *Journal of Applied Developmental Psychology*, 51(7), 44-54.
- Koç, Z. (2006). *Lise öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin yordanması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koruç, Z., Bayar, P. ve Arslan, F. (2004). *Türkiye’de futbol fanatikleri: Sosyal kimlik ve şiddet, bilimsel araştırma yarışması*. Ankara: Spor Toto ve TÜRFAD (Türkiye Futbol Adamları Derneği) Ortak Yayını.
- Lamont-Mills, A. and Christensen, S. A. (2006). Athletic identity and its relationship to sport participation levels. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 9(6), 472-478.

- Li, H. Y. and Andersen, M. B. (2008). Athletic identity in China: Examining the AIMS in a Hong Kong sample. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(2), 176-188.
- Lindsey, E. W. (2002). Preschool children's friendships and peer acceptance: Links to social competence. *Child Study Journal*, 32(3), 145-156.
- MacPherson, E., Kerr, G. and Stirling, A. (2016). The influence of peer groups in organized sport on female adolescents' identity development. *Psychology of Sport and Exercise*, 23(1), 73-81.
- Martin, G. and Pear, J. (2016). *Behavior modification: What it is and how to do it* (10th ed.). New York: Routledge.
- Martin, J. J., Mushatt, C. A. and Smith, K. L. (1995). Athletic identity and sport orientation of adolescent swimmers with disabilities. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 12(2), 113-123.
- Mouttapa, M., Valente, T., Gallaher, P., Rohrbach, L. A. and Unger, J. B. (2004) Social network predictors of bullying and victimization, Adolescence. *San Diego*, 39(154), 315-335.
- Murphy, T. P., Deborah, L. and Augustine, M. (2017). The influences of parent and peer attachment on bullying. *Journal of Child and Family Studies*, 25(5), 1388-1397.
- Mynard, H. and Joseph, S. (2000). Development of the multidimensional peer victimization scale. *Aggressive Behavior*, 26(2), 169-178.
- Nachmias, C. F. and Nachmias, D. (1996). *Research methods in the social sciences* (5th ed.). New York: St. Martin's Press.
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simon-Morton, B. and Scheidt, P. (2001). Bullying behavior among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *JAMA*, 285(16), 2094-2110.
- Noret, N., Smith, A., Birbeck, N., Velija, P. and Mierzwinski, M. (2015). *Bullying in school sport*. York, England: St. John University.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Olweus, D. (1996). Bully/victim problems in school: Facts and intervention. *European Journal of Psychology of Education*, 12(4), 495-510.
- Olweus, D. (1999). *The nature of school bullying. Across-national perspective*. London and New York: Routledge.
- Olweus, D. (2005). *Bullying at school*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

- Özer, B., Bozkurt, N. ve Tuncay, A. (2014). İstenmeyen öğrenci davranışları ve öğretmenlerin kullandıkları başa çıkma stratejileri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(2), 152-189.
- Özkan, Y. ve Çiftçi, E. G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.
- Öztürk, P. ve Koca, C. (2013). Sporcu kimliği ölçeğinin Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 24(1), 1-10.
- Öztürk, Ü. (1983). *Orta dereceli okullarda beden eğitimi* (2. baskı). İstanbul: Kayı Yayıncılık.
- Pearson, R. E. and Petitpas, A. J. (1990). Transitions of athletes: Developmental and preventive perspectives. *Journal of Counseling and Development*, 69(1), 7-10.
- Pepler, D. (2006). Bullying interventions: A binocular perspective. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 15(1), 16-20.
- Perren, S. and Rainer, H. (2005). Bullying and delinquency in adolescence: Victim and perpetrators family and peer relations. *Swiss Journal of Psychology*, 64(1), 51-64.
- Pilz, G. A. (2002). *Sport in bewegung-möglichkeiten im und durch sport aggressionen abzubauen und gewalt vorzubeugen*. München: Fachtagung Münchner, Schulesport.
- Pişkin, M. (2005, Ocak). *Okulda akran zorbalığı*. Okullarda Şiddet Paneli, Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü, Ankara.
- Pişkin, M. (2010). Ankara' da ki ilköğretim öğrencileri arasında akran zorbalığının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 175-189.
- Rodkin, P. C. and Hodges, E. V. E. (2003). Bullies and victims in the peer ecology: Four questions for psychologists and school professionals. *School Psychology Review*, 32(3), 384-400.
- Santrock J. W. (2012). *Ergenlik* (D. M. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Santrock, J. W. (2001). *Educational psychology*. New York: McGrae Hill Higher Education.
- Saraç, L. ve Toprak, N. (2017). Sporcu kimliği ve homofobi ilişkisinin sporcu üniversite öğrencisi adayları örneğinde incelenmesi. *Spor metre*, 15(2), 79-84.
- Savcı, M. (2017). *Ergenlerin sosyal zeka, sosyal kaygı, akran ilişkileri, internet bağımlılığı ve sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Senger, K. (2017). Basketbol sporu ile uğraşan üniversite öğrencilerinin sporcu kimliği ve sürekli sportif kendine güven durumlarının tespit edilmesi. *TURAN SAM*, 9(36), 757-767.
- Shapiro, D. R. and Martin, J. J. (2010). Athletic identity, affect, and peer relations in youth athletes with physical disabilities. *Disability and Health Journal*, 3(2), 79-85.

- Shariff, S. (2008). *Cyber-bullying: Issues and solutions for school, the classroom and the home*. New York: Routledge.
- Smith, P. K., Talamelli, L., Cowie, H., Naylor, P. and Chauhan, P. (2004). Profiles of nonvictims, escaped victims, continuing victims and new victims of school bullying. *British Journal of Educational Psychology*, 74(4), 565-581.
- Smith, A. L., Ullrich, S., Walker, E. and Hurler K. S. (2006). Peer relationship profiles and motivation in youth sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 28(3), 362-382.
- Smokowski, P. R. and Kopasz K. H. (2005). Bullying in schools: An overview of types, effects, family characteristics, and intervention strategies. *Children and Schools*, 27(2), 101-109.
- Spriggs, A. L., Iannotti, R. J., Nansel, T. R. and Haynie, D. L. (2007). Adolescent bullying involvement and perceived family, peer and school relations: Commonalities and differences across race/ethnicity. *The Journal of Adolescent Health*, 41(3), 283-293.
- Song, S. Y. (2006). *The role of protective peers and positive peer relationships in school bullying: How can peers help?* (Unpublished doctoral dissertation). University of Nebraska, Nebraska.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (F. Çok, Çev.). Ankara: İmge Yayınevi.
- Stryker, S. and Burke, P. J. (2000). The Past, present, and future of an identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 284-297.
- Şahan, H. (2007). *Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şenyüzlü, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinde spora katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Tasiemski, T., Kennedy, P., Gardner, B. P. and Blaikley R. A. (2004). Athletic identity and sports participation in people with spinal cord injury. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 21(4), 364-378.
- Totan, T. (2008). *Ergenlerde zorbalığın anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Totan T. ve Yöndem, Z. (2007). Ergenlerde zorbalığın anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2), 53-68.
- Tutkun, E., Güner, B. Ç., Ağaoğlu, S. A. ve Soslu, R. (2010). Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-29.

- Yanar, Ş., Kırandı, Ö. ve Can Y. (2017). Tenis ve badminton sporcularının sporcu kimlik algısı ve başarı motivasyon düzeyleri arasındaki farklılıkların incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 1(1), 51-58.
- Yetim, A. A. ve Cengiz, R. (2010). *İletişim ve spor*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Yıldırım, R. (2012). Akran zorbalığı. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 39-51.
- Yıldırım, S. (2001). *Zorbalık, aile ortamı ve popülerite arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yücel, N. (2009). *Ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

8. EKLER

Ek-1

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 82438636/604.01/3349416

23/03/2016

Konu: Uygulama İzni (Nuri GÖKDURNA)

VALİLİK MAKAMINA

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne bağlı Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında yüksek lisans yapan Nuri GÖKDURNA tarafından yürütülen "Sporcu Kimliğine Sahip Lise Öğrencilerinde Akran İlişkileri ve Akran Zorbalığının İncelenmesi" konulu çalışması kapsamında, Ortahisar İlçesi'ne bağlı liselerde öğrenim gören ve lisanslı olan öğrencilerine yönelik "Kişisel Bilgi Formu", "Sporcu Kimliği Ölçeği", "Akran İlişkileri Ölçeği" ve "Zorbalık Eğilim Ölçeği" anket formu uygulamaları hususunda okul müdürlerinin de uygun göreceği zamanlarda uygulama isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Hızır AKTAŞ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
.../.../2016

Mustafa GÜRDAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

Trabzon Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Telefon : (0 462) 2302094-1411
e-posta : trabzonmeh@meb.gov.tr

Bilgi için: Mesut KAŞ (Şb.Mdr.)
Faks : (0 462) 230 43 74
İnt. Adresi : Trabzon.meh.gov.tr

Ek-2

Sayın Nuri Gökduına,
Sporcu Kimliği Ölçeğinin Türkçe formunu çalışmanızda kullanabilirsiniz.
Çalışmanızda başarılar dileriz,
Pınar Öztürk

Kimden: nuri gökdurna <nuri_gokdurna@hotmail.com>
Tarih: 27 Aralık 2015 17:13:48 GMT+2
Kime: "canankoca@hacettepe.edu.tr" <canankoca@hacettepe.edu.tr>
Konu: Sporcu Kimliği Ölçeği

Ek-3

Merhabalar, çalışmamıza göstermiş olduğunuz ilgi için teşekkür ederiz. Ekte ölçek ve boyutlarına ulaşabilirsiniz.
Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.

Uzm. Psikolojik Danıřman
Zeynep Erkan Atik

Mesleki Yeterlilik Kurumu
Sınav ve Belgelendirme Dairesi Başkanlığı
ANKARA

Ek-4

Sevgili Öğrenciler;

Bu anket, sporcu kimliğinizi, akran ilişkilerinizi ve zorbalık eğilimlerinizi ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçekten elde edilen veriler ve sonuçlar, bilimsel amaçlarla kullanılacak olup, gizli tutulacaktır. Bu nedenle isim yazmanıza gerek yoktur. Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Nuri GÖKDURNA

I. **BÖLÜM – KİŞİSEL BİLGİLER** (Seçenekleri işaretleyiniz ve lütfen cevaplanmamış soru bırakmayız)

1. Cinsiyetiniz Bay Bayan
2. Yaşınız:
3. Öğrenim Gördüğünüz Sınıf Düzeyi: 1 2 3 4
4. Lisans Durumunuz: Okul Takımı Kulüp Her ikisi de
5. Spor Branşınız :

Ek-5

II. **BÖLÜM – Sporcu Kimliği Ölçeği:** (Her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, bunun size ne derece uygun olup olmadığını ifadenin yanındaki kutucukları işaretleyerek belirtiniz. Lütfen her ifadeyi bir kez işaretleyiniz ve cevaplanmamış hiçbir ifade bırakmayınız).

	SKÖ	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Kendimi bir sporcu olarak kabul ederim.	1	2	3	4	5	6	7
2	Sporla ilgili birçok hedefim var.	1	2	3	4	5	6	7
3	Arkadaşlarımdan birçoğu sporcudur.	1	2	3	4	5	6	7
4	Spor hayatımın en önemli parçasıdır.	1	2	3	4	5	6	7
5	Spor hakkında düşünmeye, herhangi bir şeyden daha çok zaman ayırıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6	Sporda iyi performans göstermediğimde kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
7	Sakatlansaydım ve yarışmalara katılamasaydım çok mutsuz olurum.	1	2	3	4	5	6	7

Ek-6

III. BÖLÜM – Akran İlişkileri Ölçeği: (Her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra şu andaki en yakın arkadaşınızla olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadenin sizin için ne kadar doğru olduğunu aşağıda yer alan derecelendirme ölçeğini kullanarak belirtiniz.

	AİÖ	Doğru Değil	Doğru Olabilir	Genellikle Doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
1	Arkadaşım ve ben bütün boş zamanlarımızı birlikte geçiririz.	1	2	3	4	5
2	Arkadaşım ikimizin birlikte yapabileceği eğlenceli şeyler düşünür.	1	2	3	4	5
3	Arkadaşım ve ben okuldan sonraları ve hafta sonları birbirimizin evine gideriz.	1	2	3	4	5
4	Bazen arkadaşım ve ben boş boş oturur ve okul, spor gibi hoşlandığımız şeyler hakkında konuşuruz.	1	2	3	4	5
5	Arkadaşım ile kavga edebilirim.	1	2	3	4	5
6	Arkadaşıma yapmamasını söylediğim halde beni kızdırabilir veya canımı sıkabilir.	1	2	3	4	5
7	Arkadaşım ve ben çok tartışırız.	1	2	3	4	5
8	Arkadaşım ve ben birçok şey hakkında aynı fikirde değiliz.	1	2	3	4	5
9	Eğer öğle yemeğimi unutursam veya biraz paraya ihtiyacım olursa arkadaşım bana ödünç verir.	1	2	3	4	5
10	Bir konuda başım sıkıştığında arkadaşım bana yardım eder.	1	2	3	4	5
11	İhtiyacım olduğunda arkadaşım yardım edecektir.	1	2	3	4	5
12	Eğer diğer çocuklar beni rahatsız ederse arkadaşım bana yardım edecektir.	1	2	3	4	5
13	Eğer bir çocuk, başımın derde girmesine sebep olursa arkadaşım beni savunacaktır.	1	2	3	4	5
14	Eğer okulda veya evde bir problemim varsa, bu konuda arkadaşım ile konuşabilirim.	1	2	3	4	5
15	Hiç kimseye söyleyemeyeceğim şeyleri bile arkadaşıma söyleyebilirim.	1	2	3	4	5
16	Eğer arkadaşım ya da ben ikimizden birini rahatsız edecek bir şey yaparsak, bunun üstesinden kolayca gelebiliriz.	1	2	3	4	5
17	Eğer arkadaşım ve ben kavga edersek ya da ağız dalaşı yaparsak "özür dilerim" deriz ve her şey yoluna girer.	1	2	3	4	5
18	Eğer arkadaşım uzağa gitmek zorunda kalırsa onu özlerim.	1	2	3	4	5
19	Arkadaşım ile birlikte olduğumda kendimi mutlu hissederim.	1	2	3	4	5
20	Arkadaşım etrafımda olmasa bile onu düşünürüm.	1	2	3	4	5
21	İyi bir iş yaptığımda arkadaşım benim için mutlu olur.	1	2	3	4	5
22	Bazen arkadaşım benim için bir şeyler yapar ve kendimi özel hissederim.	1	2	3	4	5

Ek-7

IV. BÖLÜM – Zorbalık Eğilim Ölçeği: (Her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, bunun size ne derece uygun olup olmadığını ifadenin yanındaki kutucukları işaretleyerek belirtiniz. Lütfen her ifadeyi bir kez işaretleyiniz ve cevaplanmamış hiçbir ifade bırakmayınız.)

ZEÖ		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Arkadaşlarımla kavga etmek yerine sorunlarımı konuşarak çözerim.	1	2	3	4
2	Başkalarına güç kullanmak hoşuma gider.	1	2	3	4
3	Başkalarını incitmem çünkü kendim de incitilmekten hoşlanmam.	1	2	3	4
4	Başkalarını kırmaktan çekinmem.	1	2	3	4
5	Başkasına karşı güç kullandığınızda istediğinizi yerine getirirler.	1	2	3	4
6	Bazen başkalarını üzmem insanı rahatlatır.	1	2	3	4
7	Bazen bir başka çocukla alay ettiğimde kendimi iyi hissederim.	1	2	3	4
8	Bazen diğerlerine komik isimler takılıp onlarla dalga geçmek eğlenceli olabilir.	1	2	3	4
9	Bazen istediklerinizi zorla yaptırmak gerekebilir.	1	2	3	4
10	Bazı çocuklar hiçbir neden yokken birisine taktıklarında çok rahatsız oluyorum.	1	2	3	4
11	Bazı çocuklar kendilerine kötü davranılmasını hak eder.	1	2	3	4
12	Bazı kişiler zorbaca davranarak diğerlerinin ilgisini çekerler.	1	2	3	4
13	Beni kızdıran kişilerle alay eder, onları küçük düşürücü sözler söylerim.	1	2	3	4
14	Eğer biri kırılmış ve üzgünse bunu fark edebiliyorum.	1	2	3	4
15	Eğer birine kötü davrandıysam bunu hak etmiştir.	1	2	3	4
16	Görüşlerimi başkaları ile paylaşmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
17	Güçlü olmak hoşuma gidiyor, böylece her istediğimi elde ediyorum	1	2	3	4
18	Herkesin iyi yaptığı (olduğu) bir şey vardır.	1	2	3	4
19	Kendimden güçsüz kişilere bağırmak beni rahatlatır.	1	2	3	4
20	Kendimi kötü hissettiğimde bunu yakın arkadaşlarımla konuşarak geçirebiliyorum.	1	2	3	4
21	Kendimizi kötü hissettiğimizde bunun acısını başkalarından çıkartmak normaldir.	1	2	3	4
22	Kendinden güçsüz kişilere gücünü göstermek gerekir.	1	2	3	4
23	Kendisi ile alay edilen bir çocuk ağlayınca komik oluyor.	1	2	3	4
24	Kendisine kötü davranılan çocukların neler hissettiğini anlayabiliyorum.	1	2	3	4
25	Kızdığım birinin canını yakmak isterim.	1	2	3	4
26	Kötü bir gün geçirdiysem, kendimi nasıl sakinleştireceğimi bilirim	1	2	3	4

Ek-8

SKÖ, AİÖ, ZEÖ Puanları ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. Sosyal Kimlik	1																
2. Sporda S.	,62**	1															
3. Olumsuz D.	,38**	,41**	1														
4. Kimlik Toplam	,85**	,83**	,72**	1													
5. Biriktelik	,24**	,17**	,18**	,25**	1												
6. Çatışma	,01	,00	,02	,01	-,09*	1											
7. Yardım	,15**	,11**	,25**	,21**	,41	,11**	1										
8. Koruma	,19**	,16**	,20**	,23**	,38**	,09*	,60**	1									
9. Yakınlık	,15**	,14**	,22**	,21**	,37**	,05	,57**	,62**	1								
10. Akran Toplam	,22**	,17**	,26**	,27**	,60**	,35**	,79**	,81**	,79**	1							
11. Olumsuz Y.	,00	,02	-,00	,01	,04	-,38**	-,17**	-,13**	-,13**	-,23**	1						
12. Duygusal P. E.	-,20**	-,11**	-,19**	-,21**	-,17**	-,18**	-,41**	-,35**	-,40**	-,45**	,27**	1					
13. Haklı Görme	,04	,02	,04	,04	,11**	-,30**	,01	-,03	-,06	-,08*	,47**	,03	1				
14. Üznek	-,07	-,05	-,05	-,07	-,02	-,40**	-,19**	-,17**	-,22**	-,30**	,55**	,36**	,38**	1			
15. Güçlü K.	,00	,01	-,01	,00	,12**	-,43**	-,05	-,04	-,07	-,15**	,70**	,18**	,59**	,60**	1		
16. Rahatsız O.	-,01	,02	-,05	-,01	,00	-,02	-,14**	-,10*	-,12**	-,11**	,12**	,25**	-,13**	,09*	,00	1	
17. Zorbalık Toplam	-,05	-,02	-,06	-,05	,02	-,46**	-,23**	-,20**	-,24**	-,33**	,84**	,51**	,64**	,77**	,85**	,18**	1

*p<0.05 **p<0.01

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Araştırmacı 1989 yılında Uřak'ta doğdu. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi aynı ilde tamamladı. 2007 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2011 yılında bu bölümden mezun oldu. Burada eğitimini tamamladıktan sonra 2011 yılında Van İli Gazi İlköğretim Okulu'na İngilizce Öğretmeni olarak atandı. 2013 yılında KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. Aynı yıl Trabzon ili Akçaabat İlçesi Meşeli Ortaokulu'na tayin oldu ve halen aynı okulda İngilizce Öğretmeni olarak çalışmaktadır. Araştırmacı evli olup iyi düzeyde İngilizce bilmektedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Adres : Karadeniz Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 61300, Söğütlü, Akçaabat, Trabzon.

E-posta : nuri_gokdurna@hotmail.com